

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

**MAGISTERSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM
2011 – 2013**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Ivana Dvořáková

**Starost a ochrana českého státu o své nejvýznamnější kulturní
památky**

Praha 2013

Vedoucí diplomové práce: MgA. Miloslav Kučera

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

**MASTER COMBINED STUDIES
2011 - 2013**

DIPLOMA THESIS

Ivana Dvořáková

**State care and protection of cultural heritage in the Czech
Republic**

Prague 2013

The Diploma Thesis Work Supervisor: MgA. Miloslav Kučera

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 2013

Ivana Dvořáková

.....

Poděkování

Chtěla bych poděkovat především panu MgA. Miloslavu Kučerovi za jeho odborné vedení, cenné rady a ochotu při vypracování mé diplomové práce. Také děkuji paní Gabriele Kaščákové z Národního památkového ústavu v Telči za poskytnutí pomoci při dohledávání informací.

Anotace

Tato diplomová práce pojednává o problematice péče a ochrany nejvýznamnějších českých památek. Sleduje, jak se stát stará o nejvýznamnější kulturní památky na národní i mezinárodní úrovni. Je zde popsána spolupráce České republiky s mezinárodní organizací pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO. S pomocí Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví vydané organizací UNESCO je definováno, co je kulturní dědictví a jaký je jeho význam. V práci je také popsána institucionální ochrana kulturního dědictví. Ochrana a starost českého státu o české kulturní památky ze Seznamu světového dědictví UNESCO je prověřena v dotazníkovém šetření a následně vyhodnocena. Je zde navrženo i doporučení na zlepšení současného stavu. Konkrétněji je popsána péče o kulturní památku světového dědictví kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.

Klíčové pojmy

Diplomové práce, dotazníkové šetření, kulturní památka, kulturní politika, národní kulturní památka, Ministerstvo kultury České republiky, Národní památkový ústav, Seznam kulturního a přírodního dědictví, Úmluva o ochraně kulturního a přírodního dědictví, UNESCO

Annotation

The thesis submitted is focused on the care and protection of the most significant Czech monuments. It also observes the way how a care of the most important cultural monuments on both national and international levels are carried out. In addition, the cooperation between the Czech Republic and UNESCO is described. Next, the concept of cultural heritage and its significance based on the Convention Concerning the Protection of the Worlds Cultural and Natural Heritage is explained. Neither the institutional protection of the Czech cultural heritage is comitted. The protection and care of the state of the Czech cultural heritage on UNESCO list has been screened with the help of questionnaires and evaluted, on the basis of which remmendations for improvement were proposed. More specifically, the care of the cultural attraction of the Church of John of Nepomuk in Žďár nad Sázavou is observed.

Key words

Thesis, cultural heritage, cultural policy, cultural national monument, the Ministry of Culture of the Czech Republic, questionnaire, the National Heritage Institute, World Heritage List, the Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, UNESCO

OBSAH

ÚVOD	9
1 KULTURNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY.....	11
1.1 Působnost Ministerstva kultury.....	13
2 KULTURNÍ PAMÁTKY ČESKÉ REPUBLIKY.....	14
2.1 Movité a nemovité kulturní památky.....	14
2.2 Národní kulturní památky.....	14
3 KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE MINISTERSTVA KULTURY ČR.....	16
3.1 Přímá finanční pomoc.....	17
3.2 Nepřímá finanční pomoc.....	18
3.3 Jiné možnosti financování.....	19
4 OCHRANA ČESKÝCH PAMÁTEK NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI.....	21
4.1 Mezinárodní organizace UNESCO.....	21
4.1.1 Struktura organizace.....	21
4.1.2 Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví	23
4.1.3 Spolupráce ČR s UNESCO.....	25
4.1.4 Nominační proces na zápis památky na Seznam světového dědictví.....	27
4.2 České památky na Seznamu UNESCO.....	28
4.2.1 Hmotné památky světového kulturního dědictví.....	29
4.2.2 Nehmotné památky světového kulturního dědictví.....	32
5 KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA ZELENÉ HOŘE.....	34
5.1 Jan Blažej Santini Aichel.....	34
5.2 Historie kostela sv. Jana Nepomuckého.....	35
5.2.1 Legenda o sv. Janu Nepomuckém.....	37
5.2.2 Pověsti o Zelené hoře.....	38
5.2.3 Symbolika stavby.....	38
6 KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO PO PŘIJETÍ NA SEZNAM SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ.....	40
7 VÝZKUMNÁ ČÁST PRÁCE.....	44
7.1 Organizace dotazníkového šetření.....	45
7.2 Výzkumné otázky.....	45
7.3 Dotazníkové šetření.....	46

8 DISKUSE.....	53
8.1 Starost státu o nejvýznamnější kulturní památky na mezinárodní úrovni.....	53
8.2 Starost státu o kulturní památky na národní úrovni.....	55
8.2.1 Možnosti financování památek.....	55
8.2.2 Propagace kulturních památek.....	58
8.2.3 Institucionální spolupráce.....	58
8.2.4 Zlepšení koncepce Ministerstva kultury ČR.....	60
9 DOPORUČENÍ PRO MĚSTO ŽDÁR NAD SÁZAVOU.....	62
10 DOPORUČENÍ PRO STÁTNÍ SPRÁVU.....	64
ZÁVĚR.....	66
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	68
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	71
SEZNAM PŘÍLOH	72

ÚVOD

V České republice nalezneme bezmála tři sta národních kulturních památek. A to není málo na tak malý stát, jakým Česko je. Dvanáct českých kulturních památek patří do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Další památky čekají na schválení a zapsání do seznamu UNESCO. Jsme na ně náležitě pyšní. Ale to nestačí. Je přímo naší povinností tyto památky chránit, pečovat o ně a znát je. Čím lépe budeme znát památky světového dědictví, tím lépe je můžeme ochraňovat a zachovávat v dobrém stavu pro další generace. Naše nejvýznamnější kulturní památky nejsou jen důvodem k hrdosti, ale jsou učebnicí dějin kultury, přírody a naší rozmanitosti. Jsou důkazem kulturní a morální vyspělosti národa.

Kultura je vždy spojena se společností, s člověkem. Jde o tzv. komplementární úroveň vztahu, neboť neexistuje společnost bez kultury a kultura bez společnosti. Kultura má své přírodní základy, ale povahu má společenskou. Vzniká jako produkt lidské činnosti. To, co člověk za svoji existenci vytvoří, je důkazem toho, jak bohatý a vyspělý život vedl. Abychom uchovali to nejlepší z naší tvořivosti, musíme o tom co nejvíce vědět, abychom to mohli co nejlépe ochraňovat. Památky, které patří na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO jsou označeny emblémem, který se skládá z kruhu, v jehož centru je čtverec. Kruh symbolizuje kulatý svět – přírodu kolem nás, centrální čtverec je formou, kterou vytvořil člověk. Oba tvary jsou propojeny úzkou vazbou, neboť kultura je úzce spjatá s přírodou, nemůže bez ní existovat. Avšak tento kruh symbolizuje také ochranu.

Jak se stát stará a pečuje o své nejvýznamnější památky je tématem této práce. První teoretická část je věnována české legislativě a mezinárodní organizaci UNESCO. Jak je definována národní kulturní památka, jakým způsobem se může dostat na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Stěžejní je také vzájemná spolupráce České republiky a UNESCO. Nesmí chybět ani seznam dvanácti českých skvostů, které patří do světového dědictví. Konkrétněji je popsáno Santiniho mistrovské dílo poutní kostel svatého Jana Nepomuckého ve Žďáru nad Sázavou. Praktický příklad toho, co obnáší být památkou na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví. Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého byl zapsán na seznam v roce 1994. Od té doby prošel mnoha změnami. Ne všechny požadavky ze strany UNESCO jsou rychle

splnitelné. O tom, jaké závazky musí památka UNESCO dodržet a jak jí pomáhá stát, je druhá praktická část práce. Ve druhé části práce jsem se zaměřila na to, jak vnímá vybraná část populace ochranu a starost českého státu o kulturní památky zapsané na Seznam světového dědictví UNESCO. Formou dotazníkového šetření je zjišťováno, jak je v jejich očích vnímaná mezinárodní organizace UNESCO, jak někteří nahlíží na památky zapsané na Seznam přírodního a kulturního dědictví, co si pod tím představují. Zajímalo mě, v čem podle dotázaných může stát svoji komplexní starost a ochranu zlepšit. V diskusní části jsou aplikovány zákonné prvky ochrany na mezinárodní a státní úrovni, možnosti financování památek a propagace. Jsou zde navržena i možná řešení pro zlepšení a konkrétní doporučení pro město Žďár nad Sázavou a památku kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.

TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE

1 KULTURNÍ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Hlavním úkolem Ministerstva kultury je rozvíjet kulturní politiku tj. státní podporu kultury. Po vzniku samostatného Československa byla kulturní politika na vysoké úrovni, byla osvětová a na dobrovolné úrovni. V dalších letech prožívala úpadek formou propagandy v období protektorátu a po ukončení 2. světové války zůstala na pospas ideologii vládnoucí strany. Po roce 1989 se pojem kulturní politika rehabilitoval. Bylo nutné vtisknout aktuálním změnám kulturního systému nový koncepční charakter. Hlavním tématem bylo odideologizování kultury, odstranění decentralizace správy kultury a snaha o znovu vytvoření vztahu státu ke kultuře. V polovině 90. let za ministra kultury Pavla Tigrida vznikla rozsáhlá studie „Vztah státu ke kultuře. Kulturní politika evropských zemí“. Stala se jakýmsi vodítkem a inspirací pro formování kulturně politického programu u nás. Kulturní politika se mohla dále vyvíjet, rozšířila se koncepce a znalost stavu kultury nejen u nás v České republice, ale i v mezinárodních kulturních úmluvách a doporučení. Rozjela se spolupráce s ostatními evropskými zeměmi a mezinárodními orgány pro kulturní záležitosti. Vytvořil se prostor pro podnikatelský i nestátní neziskový sektor v kulturní sféře a decentralizovala se správa pro kulturní záležitosti.

Ministerstvo kultury přijalo několik koncepčních dokumentů na následující léta: Koncepce účinnější péče o movité kulturní dědictví v ČR na léta 2010-2014. Jedná se o zpřístupnění většiny kulturního dědictví, které je uloženo v muzeích a galeriích. Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015 se snaží zvýšit počet uživatelů knihoven. Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011-2016, Koncepce památkové péče v ČR na léta 2011-2016 – snaží se omezit ztrátu památkových hodnot nebo samotných prvků památkového fondu.

Základním dokumentem a analýzou současného stavu kulturní politiky u nás je dokument **Státní kulturní politika České republiky 2009-2014**. Tento 109stránkový dokument schválila vláda svým usnesením č. 1452 ze dne 19. listopadu 2008. Obsahuje úvodní slovo tehdejšího ministra kultury Václava Jehličky, usnesení vlády ČR,

podkladovou studii ke Státní kulturní politice na léta 2009-2014 a samotný dokument Státní kulturní politika na léta 2009-2014. Obsahem je pojmenování strategických cílů a způsobu jejich řešení. Ministerstvo na tom spolupracovalo s krajskými samosprávami, příspěvkovými organizacemi, profesními sdruženími, odborníky i občany. Státní kulturní politika vychází ze základního předpokladu, že *„kultura tvoří bohatství a zároveň napomáhá překonávat důsledky sociálních rozdílů, přispívá ke vzdělanosti, kreativitě, sebedůvěře i hrdosti na regionální, národní i nadnárodní kulturní dědictví. Pomáhá chápat svět v jeho integrální podobě, tj. s minulostí, současností i budoucností. Tento potenciál sektoru kultury je charakteristický pro Evropu a Česká republika jako země uprostřed Evropy může být vzorem pro jeho využívání.“*¹ Toto je i základní východisko pro formulování cílů a úkolů.

Hlavní cíle státní kulturní politiky jsou:

1. ekonomická a společenská dimenze – využití přínosu umění a kulturního dědictví. V tomto bodě jde hlavně o efektivnější využití památek, muzeí, galerijních sbírek, zpřístupnění kulturního dědictví a nové tvorby.
2. občanská dimenze – rozvoj osobnosti; jde hlavně o to, aby se zvýraznila role kultury v individuálním profesním a osobnostním růstu občanů.
3. role státu, krajů a obcí při podpoře zachování a tvorby kulturních hodnot. Snaha o uchovávání existujících a nově vytvořených hodnot. Stát, kraje a obce by měly vzájemně spolupracovat na vytváření prostorového i technického zázemí pro umění. Ovšem tento cíl je stanoven za předpokladu, že ministerstvo bude dostávat 1% ze státního rozpočtu.
4. role státu při tvorbě pravidel - usilování o vytvoření transparentního a nediskriminačního prostředí pro kulturní aktivity.²

¹ Dokument Státní kulturní politika České republiky 2009-2014. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>, s.12

² Tamtéž, s.15

1.1 Působnost Ministerstva kultury

Ministerstvo kultury České republiky je ústředním orgánem státní správy na úseku kultury. Zajišťuje uměleckou a kulturní činnost. Ministerstvo bylo zřízeno zákonem č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky. Než vzniklo samostatné Ministerstvo kultury, byla oblast kultury po vzniku Československa zahrnuta pod Ministerstvo školství a národní osvěty. V roce 1942 bylo ministerstvo přejmenováno na Ministerstvo školství a lidové osvěty a v roce 1945 Ministerstvo školství a osvěty. Po roce 1948 se ministerstvo různě přejmenovávalo a až v roce 1969 vzniklo samostatné Ministerstvo kultury.

„Ministerstvo kultury podle § 8 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, je ústředním orgánem státní správy pro

- *umění,*
- *kulturně výchovnou činnost,*
- *kulturní památky,*
- *pro věci církví a náboženských společností,*
- *pro věci tisku, včetně vydávání neperiodického tisku a jiných informačních prostředků,*
- *pro přípravu návrhů zákonů a jiných právních předpisů pro oblast rozhlasového a televizního vysílání,*
- *pro provádění autorského zákona,*
- *pro výrobu a obchod v oblasti kultury.*³

Rozsah působnosti je vymezen ústavou, zákony, obecně závaznými právními předpisy a dále ministerstvo plní úkoly vyplývající z členství České republiky v Evropské unii a v jiných mezinárodních seskupeních a organizacích. Další důležitou funkcí je sběr a zpracovávání dat v působnosti ministerstva a následná tvorba výstupů. Na základě této činnosti zpracovává návrh státní kulturní politiky, kterou předkládá vládě. Účastní se tvorby státního rozpočtu, podílí se na legislativním procesu přípravou zákonů. V neposlední řadě je zřizovatelem příspěvkových organizací a podporuje umění, kulturní aktivity a péči o kulturní dědictví skrze finanční prostředky a dotace.

³Působnost Ministerstva[online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=36>

2 KULTURNÍ PAMÁTKY ČESKÉ REPUBLIKY

Česká republika dnes eviduje 44 500 kulturních památek. Ministerstvo kultury je ústředním orgánem státní správy pro oblast kulturních památek v České republice. Za kulturní památku vyhláší Ministerstvo kultury České republiky podle zákona České národní rady o památkové péči, 20/1987 Sbírky., nemovitou nebo movitou věcí, popřípadě jejich soubor, který:

- je významným dokladem historického vývoje, životního způsobu a prostředí společnosti od nejstarších dob do současnosti, jako projev tvůrčích schopností a práce člověka z nejrůznějších oborů lidské činnosti, pro její hodnoty revoluční, historické, umělecké, vědecké a technické, nebo
- má přímý vztah k významným osobnostem a historickým událostem.⁴

Za kulturní památky se považují i ty, které byly vyhlášeny podle dřívějších zákonů. Kulturní památky se zapisují do Ústředního seznamu kulturních památek České republiky, který vede Národní památkový ústav. K plošné ochraně kulturního dědictví slouží městská památková zóna, městská památková rezervace, vesnická památková zóna, vesnická památková rezervace, případně mezinárodní forma ochrany ze strany UNESCO.⁵

2.1 Movité a nemovité kulturní památky

Nemovité kulturní památky tvoří nejznámější část památkového fondu České republiky. Jsou jimi státní hrady, zámky a další státní památkové objekty zejména mnoho církevních a náboženských staveb, dále vysoké procento městských budov, vesnické architektury a další stavby v krajině i mnoho dalších specifických druhů staveb

⁴ Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči. [online].2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-statni-pamatkove-peci>

⁵ VARHANÍK, Jiří a Stanislav MALÝ. *Zákon o státní památkové péči: komentář*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. ISBN 978-807-3576-592.

– technických, vojenských apod. Významnou složkou nemovitých kulturních památek jsou tzv. drobné stavby, zejména kapličky, Boží muka, ale také exteriérové sochy, sousoší a jiná sochařská díla.

Movité kulturní památky vytváří nejpočetnější část památkového fondu České republiky a patří sem všechna umělecká výtvarná díla malířství, sochařství, stejně jako díla uměleckého řemesla, liturgické předměty, hudební památky, ale i technická díla, architektonické články ze zaniklých staveb, archeologické nálezy apod.

2.2 Národní kulturní památky

Národní kulturní památky vyhláší vláda České republiky a toto prohlášení je ve Sbírce zákonů. A co jsou národní kulturní památky? *„Kulturní památky, které tvoří nejvýznamnější součást kulturního bohatství národa, prohlašuje vláda České republiky nařízením za národní kulturní památky a stanoví podmínky jejich ochrany. Vláda České republiky nařízením stanoví obecné podmínky zabezpečování státní památkové péče o národní kulturní památky.“*⁶

V dnešní době má Česká republika 274 národních kulturních památek a jsou vedeny v Ústředním seznamu kulturních památek ČR. Jde o nejvýznamnější část kulturního dědictví. Zahrnují signifikantní doklady české státnosti a dokládají svědectví o historickém vývoji a vyspělosti národa. Kromě národních kulturních památek najdeme u nás i 108 národních přírodních památek.

⁶ Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-statni-pamatkove-peci>

3 KONCEPCE PAMÁTKOVÉ PÉČE MINISTERSTVA KULTURY ČR

Národní památkový ústav (dále jen NPÚ) je odbornou a výzkumnou organizací státní památkové péče s celostátní působností. Je státní příspěvkovou organizací ve smyslu platného zákona o státní památkové péči (zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších novel) řízenou Ministerstvem kultury. NPÚ vede ústřední seznam kulturních památek, poskytuje servis vlastníkům památek, pověřeným obcím a krajským úřadům. Přímou spravuje památky patřící státu. NPÚ se organizačně člení na ústřední pracoviště v Praze a územní odborná pracoviště v jednotlivých krajích. Ústřední pracoviště řídí celkovou činnost NPÚ a v rozsahu vymezeném vnitřními předpisy přímo zajišťuje úkoly státní památkové péče. Územní odborná pracoviště zajišťují úkoly státní památkové péče v rozsahu své územní působnosti.

Hlavní činnosti NPÚ lze rozdělit na dvě oblasti:

- *„výzkum a vývoj, jakož i odborné a metodické činnosti usměrňující péči o památky ve vlastnictví a správě jiných subjektů a o památkově chráněná území,*
- *péči o soubor zpřístupněných kulturních památek, zejména státních hradů a zámků, které jsou v přímé správě NPÚ, mimo to také poskytuje metodickou pomoc dalším vlastníkům zpřístupněných památek.“⁷*

Povinnosti Ministerstva kultury České republiky v souvislosti s kulturními památkami jsou definovány v zákoně o státní památkové péči takto: „Ministerstvo kultury

a) zpracovává prognózy, koncepce a návrhy dlouhodobých výhledů rozvoje státní památkové péče,

b) sestavuje, vyhláší a provádí programy komplexní péče o kulturní památky a vytváří pro ni všestranné podmínky, posuzuje návrhy dlouhodobých, střednědobých a prováděcích plánů obnovy kulturních památek,

⁷ Činnost NPÚ [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

- c) uplatňuje stanovisko k politice územního rozvoje a k zásadám územního rozvoje, a dále stanovisko k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je památková rezervace, nebo nemovitá věc nebo soubor nemovitých věcí zapsané na Seznamu světového dědictví, a ve vztahu k tomuto území uplatňuje stanovisko k vymezení zastavěného území,*
- d) je dotčeným orgánem k projednání návrhu opatření obecné povahy podle § 6a,*
- e) usměrňuje kulturně výchovné využívání národních kulturních památek a kulturně výchovné využívání ostatních kulturních památek v souladu se zájmy státní kulturní politiky,*
- f) koordinuje vědeckovýzkumnou činnost v oboru státní památkové péče,*
- g) zřizuje jako svůj odborný poradní orgán vědeckou radu pro státní památkovou péči,*
- h) spolupracuje s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a vysokými školami při výchově pracovníků v oboru státní památkové péče, podílí se na jejich dalším vzdělávání,*
- i) zabezpečuje mezinárodní spolupráci v oboru státní památkové péče,*
- j) vydává statut odborné organizace státní památkové péče, která je státní příspěvkovou organizací s celostátní působností,*
- k) plní další úkoly stanovené mu tímto zákonem.“⁸*

3.1 Přímá finanční pomoc

Ministerstvo kultury využívá na pomoc kulturním památkám nejen legislativní prostředky, ale i přímou finanční podporu. Stát, kraje a obce mohou poskytovat příspěvky vlastníkům kulturních památek na náklady spojené s obnovou či zachováním kulturních památek. Příspěvek se poskytuje na základě žádosti vlastníka památky. Ze svého rozpočtu mohou podpořit kulturní památky i obce a kraje. Ty poskytují příspěvky v rámci samostatné působnosti. Ze státního rozpočtu může poskytnout příspěvek Ministerstvo kultury. Ministerstvo kultury má několik programů pro poskytování příspěvků.

⁸ Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, [online]. 2012 [cit. 2012-10-15], o státní památkové péči. Dostupné z <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-statni-pamatkove-peci>

Programy Ministerstva kultury na poskytování finančních příspěvků:

1. *Program záchrany architektonického dědictví* – poskytuje příspěvky na obnovu kulturních památek, které jsou součástí architektonického dědictví.
2. *Havarijní program* – řeší nejnaléhavější opravy nemovitých památek.
3. *Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón* – přispívá na památky, jenž jsou v nejceněnějších částech historických měst, v památkových rezervacích či zónách.
4. *Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny.*
5. *Program restaurování movitých kulturních památek* – řeší příspěvky na obnovu movitých kulturních památek (významných děl výtvarného umění).
6. *Program podpory obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností* – finanční prostředky jsou určeny pro nemovitosti, které jsou mimo památkové rezervace a zóny a nejsou národními kulturními památkami.
7. *Program podpory pro památky UNESCO* – podporuje všestranný rozvoj českých památek zapsaných na Seznamu světového dědictví UNESCO.
8. *Program podpory občanských sdružení v památkové péči* – přispívá na veřejně prospěšné projekty občanských sdružení.
9. *Program podpory záchranných archeologických výzkumů* – je jedním z nástrojů plnění mezinárodních závazků České republiky podle Úmluvy o ochraně archeologického dědictví Evropy na podporu záchranných archeologických výzkumů.⁹

3.2 Nepřímá finanční pomoc

Vedle finanční podpory v podobě příspěvků ze státního rozpočtu, poskytuje stát nepřímou finanční pomoc v podobě různých daňových úlev a zvýhodnění jako je například osvobození daně od staveb, osvobození daně z pozemků, osvobození od darovací daně nebo poskytuje zvláštní režimy odpisování.

⁹ Dotační programy MK ČR. [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

3.3 Jiné možnosti financování

Po vstupu České republiky do Evropské unie vznikly nové možnosti financování ochrany kulturní péče. Evropské zdroje na financování péče kulturního dědictví jsou všeobecně známou formou podpory projektů spolufinancovaných EU. Žádný program EU není primárně zaměřen na přímou podporu obnovy památek jednotlivých zemích. Jedná se o spolufinancování přípravy projektů a o spolufinancování vlastních projektů podle využití objektu. Největší podíl finanční podpory Evropské unie v oblasti kultury je rozdělován prostřednictvím strukturálních fondů, které slouží k financování potřeb politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

Pro oblast kultury je v současném období (2007-2013) nejvýznamnější Integrovaný operační program (IOP). V rámci Integrovaného operačního programu mohou žádat o dotaci např. organizační složky státu a jimi zřizované příspěvkové organizace; kraje, obce a jimi zřizované organizace, Policie ČR, nestátní neziskové organizace, podnikatelé.¹⁰

„IOP obsahuje 6 prioritních os rozdělujících operační program na logické celky, a ty jsou dále konkretizovány prostřednictvím tzv. oblastí intervence, které vymezují, jaké typy projektů mohou být v rámci příslušné prioritní osy podpořeny. Jejich výčet je následující:

- *Modernizace veřejné správy*
- *Zavádění ICT v územní veřejné správě*
- *Zvýšení kvality a dostupnosti veřejných služeb*
- *Národní podpora cestovního ruchu*
- *Národní podpora územního rozvoje*
- *Technická pomoc*

*IOP byl schválen Evropskou komisí 20. prosince 2012“.*¹¹

V rámci tzv. Regionálních operačních programů mohou žádat o příspěvek např. kraje, obce, nestátní neziskové organizace, o.p.s., malí a střední podnikatelé, vlastníci nemovitostí v památkových zónách, regionální rady regionů soudržnosti, hospodářská

¹⁰ Strukturální fondy. [online]. 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/IOP>

¹¹ Tamtéž

komora, veřejné výzkumné organizace, školská a vzdělávací zařízení a zdravotnická zařízení;

Regionální operační programy pokrývají několik tematických oblastí s cílem zvýšení konkurenceschopnosti regionů, urychlení jejich rozvoje a zvýšení atraktivity regionů pro investory. Každý ROP je řízen samostatně Regionální radou (RR) příslušného regionu soudržnosti.¹²

¹² Strukturální fondy.[online]. 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Regionalni-operacni-programy>

4 OCHRANA ČESKÝCH PAMÁTEK NA MEZINÁRODNÍ ÚROVNI

4.1 Mezinárodní organizace UNESCO

Klíčovou roli v ochraně kulturních památek na mezinárodní úrovni hraje organizace UNESCO. UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) je Organizací Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu. UNESCO plní úkoly v oblasti vzdělávání, přírodních věd, humanitních a sociálních věd, kultury a komunikace. Cílem je dodržet mezinárodní mír, zajistit vzdělání pro všechny, podporovat výzkum v oblasti životního prostředí, podporovat práva na kulturní sebeurčení, chránit světové, přírodní a kulturní dědictví, prosazovat svobodné šíření informací po celém světě, podporovat svobodu tisku a posilovat komunikační kapacity rozvojových zemí.¹³

4.1.1 Struktura organizace

16. listopadu 1945 na diplomatické konferenci v Londýně byla dojednána Úmluva, na jejímž základě byla zřízena Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu. Následovalo ratifikování této Úmluvy (tzv. Konstitučního aktu nebo také Ústavy). Smlouvu podepsalo prvních dvacet států, mezi kterými nechybělo tehdejší Československo. Podnětem k založení takové organizace byla zkušenost ze 2. světové války, jejichž hrůzy přiměly světové společenství k tomu, aby přijalo taková opatření, která by zabránila opakování podobných neštěstí.

UNESCO disponuje systémem 195 národních komisí a je podporováno 5 000 asociacemi, centry a kluby UNESCO. Udržuje oficiální vztahy s nevládními organizacemi a spolupracuje s řadou nadací a mezinárodních i regionálních organizací. UNESCO má tři hlavní orgány: Generální konferenci, Výkonnou radu a Sekretariát.

Generální konference UNESCO (General Conference) je nejvyšším orgánem. Skládá se ze zástupců všech členských států a schází se jednou za dva roky. *„Hlavním úkolem zasedání je projednání a schválení Řádného programu a rozpočtu UNESCO na*

¹³ ŠMÍD, Ladislav.: UNESCO. 1. vyd. Nakladatelství Svoboda, Praha 1986.

*následující dvouleté období, případně i Střednědobé strategie, která je vytyčena vždy na šest let a stanovuje strategické cíle organizace. Na ni navazují dvouleté programy. Každý program se pak skládá z řady drobnějších podprogramů, seskupených do čtyř hlavních věcných programů pro výchovu, vědu, kulturu a komunikace a informace.*¹⁴

Výkonná rada UNESCO (Executive Board) je orgán, který dohlíží na plnění rozhodnutí Generální konference v období mezi jejími zasedáními. Podílí se na přípravě budoucích programů. Členové rady jsou voleni Generální konferencí a volební systém je založen tak, aby bylo zajištěno přiměřené zastoupení všech skupin, do kterých jsou členské státy rozděleny (systém skupin kopíruje ten, který je zaveden v OSN). Česká republika patří do skupiny „země střední a východní Evropy“.

Sekretariát UNESCO (Secretariat) „je mezinárodní štáb úředníků, kteří pracují jak v sídle UNESCO v Paříži, tak v řadě regionálních a subregionálních úřadoven UNESCO po celém světě. Sekretariát je významnou výkonnou a servisní složkou UNESCO a má vnitřní strukturu v zásadě odpovídající čtyřem hlavním programovým oblastem UNESCO.“¹⁵ Čtyři hlavní programové oblasti: **vzdělání, vědy** (přírodní, sociální vědy), **kultura, komunikace a informace**. V čele Sekretariátu je generální ředitel volený na zasedání Generální konference. Jeho funkční období je čtyři roky. Mezi jeho úkoly patří sestavovat návrhy a opatření pro Generální konferenci, a Výkonnou radu, předkládat Výkonné radě návrh programu práce organizace s odpovídajícími rozpočtovými údaji a podávat zprávy o činnosti organizace. Současnou generální ředitelkou je Irina Boková (v době psaní této práce, tj. k 15. 3. 2013).

Převodními nástroji mezi organizací a členskými státy jsou národní komise pro UNESCO. Činnost UNESCO je částečně decentralizovaná formou regionálních úřadů. Má více než padesát kanceláří po celém světě. Hlavní sídlo je v Paříži. V dnešní době má UNESCO 195 členských zemí a osm přidružených členů.

Základní regiony členských států jsou:

- západní Evropa (včetně USA, Kanady a Izraele)
- střední a východní Evropa
- Afrika

¹⁴ Kučová, V. Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO. 1.vyd. Praha NPÚ, 2009. s. 12. ISBN 978-80-87104-52-1

¹⁵ Tamtéž, s. 13.

- arabské země
- Asie a Tichomoří
- Latinská Amerika a Karibská oblast

Tyto skupiny se někdy z pracovních důvodů dělí na podskupiny. Například v rámci první skupiny existuje koordinovaná skupina severských zemí. Nebo arabské země se dělí na země ve středním a blízkém východě, skupina afro-arabských zemí apod.¹⁶

4.1.2. Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví je součástí našeho právního řádu od roku 1991. Tato Úmluva je považována za jednu z nejúspěšnějších mezinárodních smluv, neboť ji podepsala většina států světa. Ratifikace této úmluvy není podmíněna členstvím v organizaci UNESCO. Příkladem může být USA, které v roce 1984 vystoupilo z organizace UNESCO, ale neodstoupilo od Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Vystoupením se také vyvázalo z povinnosti přispívat do rozpočtu UNESCO, který je vypočítáván z hrubého národního produktu jednotlivých členských zemí, a to jednotnou procentní sazbou.

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví je základní právní předpis organizace a byla přijata na 17. zasedání Generální konference UNESCO v Paříži v roce 1972. Základní myšlenka Úmluvy je, že ničení kterékoliv složky kulturního či přírodního dědictví je nenahraditelnou ztrátou a ochuzením dědictví pro celosvětové společenství. Hlavní cílem je ochrana světového kulturního a přírodního dědictví, kterému ve stále větší míře hrozí zničení nejen v důsledku obvyklých příčin rozkladu, ale i na základě měnících se sociálních a ekonomických podmínek. Ochrana na národní úrovni bývá mnohdy nedostatečná z ekonomických či technologických důvodů. Proto mezinárodní společenství spolupracuje při ochraně kulturních a přírodních památek s vynikající univerzální hodnotou. Tato společná pomoc nenahrazuje opatření dotyčného státu, ale funguje jako jeho účinné opatření. Státy, které ratifikovaly tuto Úmluvu, jsou povinny zabezpečit, ochránit, zachovat a předat budoucím generacím kulturní a přírodní dědictví nacházející se na jejich území.

¹⁶ Kučová, V. Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO. 1.vyd. Praha NPÚ, 2009. ISBN 978-80-87104-52-1

Zároveň vyjadřují podporu mezinárodnímu společenství k ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Všechny státy, které k Úmluvě přistoupily, plně respektují svrchovanost států, na jejichž území se nachází kulturní a přírodní dědictví, a bez újmy vlastnickým právům určených vnitrostátním právním řádem uznávají, že takovéto dědictví tvoří světové dědictví, k jehož ochraně je povinností mezinárodního společenství spolupracovat jako celek. V souladu s textem Úmluvy poskytnou smluvní státy pomoc při určování, ochraně a zachování kulturního a přírodního dědictví, pokud o to státy, na jejichž území se památka nachází, požádají. Každý smluvní stát se zavazuje, že nepodnikne žádná svévolná opatření, která by mohla přímo či nepřímo poškodit kulturní nebo přírodní dědictví nacházející se na území jiných smluvních států.

Úmluva pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví stanovila jako svůj mezivládní výbor tzv. Výbor pro světové dědictví. Členové tohoto výboru jsou voleni smluvními státy, jež se sejdou k valnému shromáždění v průběhu řádného zasedání Generální konference UNESCO. Nejpodstatnějším úkolem výboru je výběr památek, které budou připsány na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Výbor se snaží o vyvážené zastoupení jednotlivých členských států a světadílů jako celků.

Na základě Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví je sestavován Seznam světového kulturního a přírodního dědictví. Zkráceně se tomuto seznamu říká Seznam světového dědictví. Tento Seznam má celosvětový dopad a poutá celosvětový zájem o účast na jeho tvorbě. Památky, které jsou zapsány na Seznam světového dědictví jsou prohlášeny za cosi, co je na celém světě výjimečné a jedinečné, co je naším společným dědictvím, co nás zavazuje chránit pro všechny a v zájmu všech národů.

Statky vybrané k zápisu na Seznam světového dědictví jsou zapisovány na základě jejich vlastností a charakteristiky, o kterých je prokázáno, že představují nejlepší příklady dědictví svého druhu a mají vynikající univerzální hodnotu (jedinečnost, autenticitu a celistvost). Kritéria pro kulturní památky světového dědictví jsou uvedena v článku 24 prováděcích směrnic Úmluvy. Každá světová památka s vynikající univerzální hodnotou by měla splňovat alespoň jeden z těchto bodů:

- (1) představovat mistrovské dílo lidského tvůrčího génia,
- (2) vykazovat významnou vzájemnou výměnu lidských hodnot během určitého časového období nebo v určité kulturní oblasti světa, a to v oblasti rozvoje architektury nebo techniky, monumentálního umění, urbanismu nebo krajinářství;
- (3) být nositelem jedinečného nebo alespoň výjimečného svědectví o kulturních tradicích nebo civilizaci dosud existující nebo zaniklé;
- (4) být vynikajícím příkladem určitého typu budovy nebo architektonického či technologického souboru nebo krajiny, jež ilustruje určité významné období historie lidstva;
- (5) být vynikajícím příkladem tradičního lidského osídlení nebo využívání půdy, typického pro určitou kulturu či kultury, a to zvláště v případě, kdy by tyto prvky mohly být narušeny v důsledku vzniku nevratných změn;
- (6) být přímo či hmatatelně spojena s událostmi nebo živými tradicemi, myšlenkami či vírou, uměleckými a literárními výtvoři výjimečného celosvětového významu (Výbor zastává názor, že toto kritérium by mělo být důvodem pro začlenění do Seznamu pouze za výjimečných okolností a ve spojení s dalšími kulturními nebo přírodními kritérii);¹⁷

4.1.3 Spolupráce ČR s UNESCO

Po rozdělení Československa se samostatná Česká republika stala oficiálním členem organizace UNESCO s účinností od 1. 1. 1993 a navázala na všechny úmluvy, které platily pro Československo. UNESCO je vládní organizací, jejími přímými partnery jsou vlády členských zemí. Podle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, odpovídá Ministerstvo kultury za úkoly, které vyplývají z členství našeho státu v organizaci UNESCO.

Na základě Ústavy Organizace je v každém členském státě zřízena národní komise pro spolupráci s UNESCO. **Česká komise pro UNESCO** byla zřízena usnesením vlády České republiky ze dne 1. 6. 1994. Komise je poradním orgánem vlády a pomáhá rozvíjet spolupráci České republiky s UNESCO ve všech oblastech

¹⁷ Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, zákon č. 159/1991 Sb., [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z: <http://www.npu.cz/vystava-unesco/umluva/>

jeho činností. Připravuje návrhy na účast České republiky v aktivitách pořádaných UNESCO, podává příslušným ministerstvům doporučení týkající se plnění závazků České republiky, které plynou z jejího členství v organizaci, informuje odbornou i laickou veřejnost o činnosti UNESCO, napomáhá získávat finanční prostředky z rozpočtů organizace, doporučuje kandidáty do poradních orgánů generálního ředitele a administrativy UNESCO, podílí se na přípravě účasti České republiky na konferencích pořádaných UNESCO (Generální konference, Výkonné rady, mezivládní výbory...) a spolupracuje s národními komisemi ostatních členů. Členy Komise jsou představitelé ministerstev, jejichž činnosti se vztahují k UNESCO, zástupci významných vědeckých, kulturních a pedagogických institucí, jakož i významné osobnosti české vědy a kultury. Členství v Komisi je čestné, členové jsou jmenováni na čtyřleté období. Komise si zřídila 4 odborné sekce - pro výchovu, přírodní a společenské vědy, kulturu a komunikaci. Předsedou komise je od 1. října 2012 Mgr. Petr Gazdík (v době psaní této práce, tj. 15. 3. 2013).

Součástí Ministerstva zahraničí ČR je stálý sekretariát České komise. Organizačně zajišťuje plnění rozhodnutí přijatých Komisí a jejími orgány, udržuje kontakt se sekretariátem UNESCO v Paříži a s partnerskými národními komisemi. Sekretariát spravuje knihovnu obsahující velké množství publikací a dokumentů UNESCO. Kontaktním a zprostředkujícím úřadem pro oficiální komunikaci ČR s UNESCO je **Stálá mise České republiky při Sekretariátu UNESCO** v Paříži. Vedoucí stálé mise, jež zastupuje zájmy České republiky v Organizaci spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu a v orgánech UNESCO, je velvyslankyně PhDr. Halka Kaiserová (v době psaní této práce 15. 3. 2012).¹⁸

V rámci UNESCO vykonává činnost i Národní památkový ústav. Tento orgán z pověření Ministerstva kultury zpracovává podklady pro nominace památek České republiky na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví a územní pracoviště NPÚ připravují podklady pro monitorovací zprávy o českých památkách, které jsou již na tomto prestižním Seznamu zapsány.

¹⁸ Česká komise pro UNESCO. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/ceska_komise_pro_unesco/ceska_komise_pro_unesco

Česká republika je velmi aktivním členem v rámci organizace UNESCO. Je smluvní stranou řady Úmluv iniciovaných na půdě UNESCO. 12. listopadu 2010 se stala smluvní stranou Úmluvy na ochranu a podporu rozmanitosti kulturních projevů. Iniciovala vznik Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Je rovněž aktivním členem v řadě volených orgánů a výborů UNESCO. Příkladem je její zvolení do Mezivládního výboru pro zachování nemateriálního kulturního dědictví, který mimo jiné sestavuje přísně výběrový prestižní Reprezentativní seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva. Česká republika se v současnosti zapojuje do programů UNESCO téměř ve všech oblastech působnosti. Z pilotních projektů spolupráce na úseku kultury je zapojení České republiky do dlouhodobého programu „Paměť světa“, který je určen na záchranu nejvzácnějších dokumentů a jejich zpřístupnění prostřednictvím moderní informační techniky. Do prestižního světového registru „Paměť světa“, který obsahuje nejvzácnější dokumenty, byly zapsány za Českou republiku nejprve dvě kolekce dokumentů, a to Sbírka středověkých rukopisů české reformace a Sbírka ruských, ukrajinských a běloruských periodik z let 1918-1945. V roce 2011 byla zapsána Sbírka barokních univerzitních tezí.

4.1.4 Nominační proces na zápis památky na Seznam světového dědictví

Proces nominace je detailně popsán v operačních směrnících k naplňování Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Nominaci musí zaslat orgánům UNESCO stát, který danou památku vlastní. Nominaci mohou předkládat státy, které ratifikovaly Úmluvu. Další podmínkou je, že navrhovaná památka musela být dříve zapsána na tzv. národní Indikativní seznam a předložena Výboru světového dědictví společně s jednoduchou dokumentací. Každý smluvní stát sepíše svůj Indikativní seznam lokalit pro nominace k zápisu. Na něm jsou taková místa, která chce stát v budoucnu navrhnout na Seznam světového dědictví. Platí pravidlo, že památku lze schválit až poté, co bude minimálně jeden rok zapsaná na Indikativním seznamu. V příloze A této práce je ukázka českého národního Indikativního seznamu.

Nejdůležitější část nominačního procesu je nominační dokumentace. Jde o podrobný odborný elaborát o dané památce z různých pohledů. Dokumentace má danou strukturu, obsahuje resumé informací a devět kapitol včetně příloh. Níže je uveden obsah jednotlivých kapitol:

1. identifikace památky či lokality,
2. popis památky a lokality,
3. odůvodnění hodnot pro zápis a srovnávací analýza,
4. stav zachování a faktory ovlivňující památku či lokalitu,
5. ochrana a péče o památku či lokalitu,
6. informace o monitoringu,
7. dokumentace,
8. kontakty a odpovědné osoby,
9. podpis jménem nominujícího státu.¹⁹

Nejsložitější částí nominačního procesu je Plán péče o „budoucí světovou památku“ (plánu se říká Management plán). *Management plán* se připravuje i zpětně pro zapsané památky. Cílem plánu je zajistit ochranu statku pro budoucí generace. Jde o koncepci ochrany statku, která obsahuje každodenní a dlouhodobá opatření určená pro ochranu dané památky.

Závěrečný termín pro předložení nominace je 1. února kalendářního roku. Výroční zasedání Výboru návrh odsouhlasí nebo zamítne. Také může Výbor u některé památky vrátit žádost zpět s požadavky na doplnění nebo žádost o zápis odložit.

4.2 České památky na Seznamu UNESCO

Kromě Národního památkového ústavu může navrhnout kulturní památky do Seznamu světového dědictví i kraj nebo obec. Předkladatel si musí být vědom, že následná péče a údržba kulturní památky zapsané na prestižním seznamu je nákladná. Česká republika má celkem dvanáct památek na Seznamu, což je, vzhledem k velikosti našeho státu v celosvětovém srovnání, vysoké číslo. Všech dvanáct českých památek spadá do oblasti kulturní, což znamená, že Česká republika nemá na Seznamu žádnou památku reprezentující české přírodní dědictví.

¹⁹ VLČKOVÁ, Jitka, Věra KUČOVÁ a Michal BENEŠ. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2011. ISBN 978-80-87104-84-2.

4.2.1 Hmotné památky světového kulturního dědictví

1. Historické jádro Prahy

Praha patří mezi nejkrásnější města světa. Staré Město, Nové Město, Malá Strana a areál Hradu tvoří jednolitý celek s mnoha krásnými a jedinečnými architektonickými památkami. Toto historické jádro tvořící se přes tisíc let je dokumentem všech architektonických slohových období. Zachovalo si i přesto svůj původní vzhled a přečkalo bez větších škod bouřlivé dějiny české země. Součástí světového kulturního dědictví se historické jádro Prahy stalo roku 1992.

Sekretariátem UNESCO byl potvrzen statut Průhonického parku jako součást památky historické centrum Prahy, které je tak z pohledu UNESCO tzv. sériovou památkou o dvou částech. Jednou je vlastní historické centrum Prahy v rozsahu Pražské památkové rezervace, druhou Průhonický park v rozsahu národní kulturní památky Park a zámek Průhonice. To v příslušném usnesení v roce 2010 také reflektoval Výbor pro světové dědictví.

2. Český Krumlov

Rozsáhlý hradní a zámecký komplex, architektura měšťanských domů je jedinečným příkladem zachovaného středověkého města. Historické jádro Českého Krumlova je vývojově uzavřený celek, který nebyl novějším vývojem moc ovlivněn. Zachovalo si nejen svoji původní urbanistickou strukturu, ale i vysokou stavební a uměleckou úroveň datující se do 15. a 16. století.

„Krumlov s gotickým půdorysem a renesančními budovami tvoří tři samostatné části: již zmíněný hrad a zámek, dále podhradí zvané Latrán a mladší vnitřní město na protějším břehu Vltavy. Středověk připomíná gotický kostel sv. Víta, renesanční pivovar a zbrojnice, renesanční radnice a unikátní urbanistický celek téměř tří set historických domů, z nichž mnohé mají gotické základy a renesanční přestavěnou obytnou část se zdobenými barokními štíty a empírovými fasádami.“²⁰

Český Krumlov byl zapsán na Seznam světového dědictví v roce 1992.

3. Telč

Historické jádro Telče představuje jedno z nejlépe dochovaných středověkých měst v Evropě s uceleným souborem měšťanských renesančních a barokních domů.

²⁰ Revue Světové dědictví UNESCO. World Heritage UNESCO: Medai in Praha 2008, s.16. ISBN:80-902878-2-4

Goticko-renesanční urbanistický celek dokumentuje vyspělou renesanční stavební a uměleckou kulturu druhé poloviny 16. století. Zámecké sídlo i soubor měšťanských domů na náměstí jsou dokladem tvůrčí invence italských i domácích stavitelů. Jedinečnost telečského náměstí spolu se zámkem ocenilo UNESCO v roce 1992 zapsáním mezi světové dědictví.

4. Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého u Žďáru nad Sázavou je unikátním uměleckým dílem a nepochybně vrcholným dílem slavného pražského architekta Jana Blažeje Santiniho-Aichla. Tato stavba poutního areálu s kostelem nemá ve světové architektuře obdoby, vymyká se běžným dobovým uměleckým normám a představám. Složitou symboliku stavby dodnes historici úplně neobjasnili. Tento skvost české barokní gotiky se dostal pod ochranu UNESCO v roce 1994.²¹

5. Kutná Hora – historické jádro města s chrámem sv. Barbory a sedleckou katedrálou Nanebevzetí Panny Marie

Kutná Hora byla vedle Prahy v období středověku, od počátku 14. do první třetiny 16. století nejvýznamnějším městem Českého království. Historické centrum města vyrostlo ve složitém urbanistickém i architektonickém stylu. Architektonická díla rozmanitých typů a stavebních slohů tvoří vysoce působivý kompaktní celek. V nedalekém Sedlci patří k perlám katedrála Nanebevzetí Panny Marie, která byla vystavěna neznámým tzv. Mistrem sedleckého chrámu v letech 1290 až 1320 a kombinuje severofrancouzskou gotickou katedrální architekturu s německými prvky. Na přelomu 17. a 18. století byla katedrála přestavěna podle návrhu J. B. Santiniho Aichla v duchu barokní gotiky. Obě památky jsou součástí světového kulturního dědictví od roku 1995.

6. Lednicko–Valtický areál

Lednicko–Valtický areál je estetický unikát zabírající rozlohu téměř 300km² mezi Břeclaví a Mikulovem. Je největším uměle vytvořeným krajinným parkem v Evropě, je mimořádným hodnotným příkladem kulturní krajiny. V průběhu staletí zde rodina Lichtensteinů vytvořila krajinářské a architektonické dílo nadčasového rozměru.

²¹ UNESCO world heritage sites: Vysočina Region, Czech Republic. Jihlava: Vysočina Tourism. ISBN 978-80-260-2875-8.

Harmonicky zde splývá barokní, klasicistní a novogotická architektura zámků s anglickým parkem. Areál byl zapsán na Seznam světového dědictví v roce 1996.²²

7. Holašovice

Jihočeská vesnice Holašovice je ve svém celku naprosto unikátní ukázkou lidového selského baroka poloviny 19. století. Vesnice je prohlášena památkovou rezervací a má dochovaný středověký půdorysný rozvrh. Většina staveb na návsi má zachovalou dispozici. Zápis na Seznam světového dědictví se uskutečnil v roce 1998.

8. Zahrady a zámek v Kroměříži

Jedinečnost zámeckých zahrad s Arcibiskupským zámkem, sídlem olomouckých biskupů, je výjimečným příkladem dochované historické i slohové architektury, a zahradních krajinných úprav v mimořádné slohové kvalitě a čistotě. Květná zahrada s rozlehlými květinovými záhony, labyrinty z živých plotů a alejemi z okrasných keřů představují unikátní typ barokní zahrady. Celý komplex patří k nejlépe dochovaným příkladům barokní knížecí rezidence a sní související krajiny 17. a 18. století. Mezi světové dědictví patří od roku 1998.

9. Zámek v Litomyšli

Arkádový zámek s ojedinělou sgrafitovou výzdobou je vrcholem naší renesanční architektury. Je vybudován podle italského vzoru a dokonale přizpůsoben českým podmínkám pro středověké šlechtické sídlo. Předností litomyšlského zámku je dochovalost originálního exteriéru a složitých renesančních štítů, jež završují vnější zámecká průčelí a jedinečně obohacují celkový architektonický výraz zámku. Na Seznam byl napsán v roce 1999.

10. Sloup Nejsvětější Trojice v Olomouci

Monumentální sloup Nejsvětější Trojice, vysvěcen v roce 1754, je koncipován jako oslava triumfu křesťanské víry. Pětatřicetimetrový sloup patří k nejvyššímu sousoší v České republice. Jeho součástí je i malá oválná kaple. Sloup zdobí 18 soch světců v nadživotní velikosti a jeho vrchol korunuje sousoší Nejsvětější Trojice, které je vyhotovené z pozlacené mědi.²³ V roce 2000 bylo toto výjimečné dílo barokního sochařství zařazeno mezi světové dědictví UNESCO.

²² DVOŘÁČEK, Petr. *České památky UNESCO*. 1.vyd. Praha: Fragment, 2008. ISBN 978-80-253-0754-0.

²³ TKÁČ, Vladimír. *Průvodce poklady UNESCO: Český Krumlov, Holašovice, Kutná Hora, Litomyšl, Praha*. 1.vyd. Olomouc: Fontána, 2006. ISBN 80-733-6307-0.

11. Vila Tugendhat v Brně

Funkcionalistická stavba z let 1929-1930 je skvostem moderní architektury. Je nejvýznamnějším dílem německého architekta Ludwiga Miese van der Rohe, který použitím ocelového skeletu bez nosných zdí vytvořil nový, neformální koncept otevřeného variabilního prostoru. Stavba se stala nedostižitelnou metou pro celou generaci světových architektů. Mezi světové dědictví patří od roku 2001.

12. Židovská čtvrť a bazilika sv. Prokopa v Třebíči

Bazilika sv. Prokopa je jednou z nejvýznamnější středověkých sakrálních staveb v České republice. Její ojedinělost spočívá v plynulém propojení románsko-gotických prvků, v nichž se zároveň projevují vlivy architektury francouzské a německé. V židovské čtvrti se zachoval původní půdorys s více než stovkou domů s úzkými uličkami, dvě synagogy a rozsáhlý hřbitov. Soubor židovské čtvrti s hřbitovem a bazilika sv. Prokopa se nacházejí nedaleko od sebe. Kromě jedinečných architektonických a urbanistických hodnot jsou unikátním příkladem blízkého soužití křesťanské a židovské kultury od středověku do 20. století. Soubor těchto památek se stal součástí světového dědictví v roce 2003.

4.2.2 Nehmotné památky světového kulturního dědictví

Poměrně krátkou tradici, teprve od r. 1989, má v UNESCO péče o nemateriální kulturní dědictví. Jeho součástí je mimo jiné tradiční a lidová kultura, resp. její nehmotná složka. Jde o zkušenosti, vyjádření, znalosti, dovednosti, které jsou součástí kulturního dědictví. Česká republika má čtyři nehmotné památky světového dědictví:

1. Masopust - na Hlinecku jsou doloženy popisy masopustních obchůzek a masek z konce 19. století, v některých vesnicích se konají spontánně po několika generacích v téměř nezměněné podobě (např. Hamry, Studnice, Vortová) do dnešních dnů. Masopustní obchůzky se staly součástí světového kulturního dědictví pro svoji jedinečnost, která spočívá především v dodržování tradičního charakteru obyčeje. Na seznam nemateriálního kulturního dědictví lidstva byly zapsány v roce 2010.

2. Jízda králů – je stará lidová slavnost, která se dodnes udržela jen na Slovácku a Hané. Je neznámého původu, vznikla už v pohanské době. Na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva byla organizací UNESCO zapsána roku 2011. Nejpopulárnější Jízda králů se pořádá ve Vlčnově a má za sebou

minimálně dvoustetletou tradici. Jezdí se z horního konce vsi směrem na dolní konec a je spojena také s lidovým jarmarkem a s možností prohlídky muzea a starých domů. Koná se každý rok nepřetržitě minimálně od roku 1808 na Letnice.

3. Verbuňk – jde o mužský lidový tanec sólového charakteru, příznačný pro oblast jihomoravského Slovácka. Vznikl jako součást náboru do vojenské služby, později se stal součástí slavnostních průvodů a zvyků. Na seznam Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva byl zapsán v roce 2005.

4. Sokolnictví – žijící lidské dědictví bylo zapsáno v roce 2010 v rámci nadnárodní nominace společně se Spojenými arabskými emiráty, Francií, Belgií, Jižní Koreou, Marokem, Mongolskem, Katar, Saudskou Arábií, Španělskem a Sýrií. Sokolnictví je tradiční aktivitou, která spočívá v chovu a výcviku sokolů a dalších dravců k lovu.

5 KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO NA ZELENÉ HOŘE

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře u města Žďár nad Sázavou patří mezi nejvýznamnější stavbu barokního stavitele Jana Blažeje Santiniho Aichla. Tato unikátní stavba nemá ve světě obdoby nejen architekturou či místem ducha, ale také tajemnou symbolikou. V roce 1994 byl kostel zapsán do seznamu světového kulturního dědictví UNESCO. Založení kostela souviselo s připravovaným blahorečením a svatořečením Jana Nepomuckého. Právě u sv. Jana Nepomuckého začíná historie místa.

5.1 Jan Blažej Santini Aichel

Jan Blažej Santini Aichel (3. 2. 1677-7. 12. 1723) patří svojí originalitou mezi nejvýraznější české stavitele. Narodil se v rodině pražského kameníka Santiniho Aichla, který měl italský původ. Z písemných zpráv je zřejmé, že Jan Blažej byl chromý a tak nemohl pokračovat v otcově řemesle, ale vyučil se malířem v dílně císařského a královského malíře Kristiána Schrödera.

Jan začínal svoji tvůrčí dráhu stejně jako J. B. Mathey, který se z původního malíře vypracoval na známého architekta. Santini později vystupoval jako pokračovatel Matheyho. Převzal jeho nedokončené stavby, okruh stavebníků a částečně i architektonický styl. Než se pracovně osamostatnil, působil v Rakousku a Itálii. V roce 1705 rada Menšího Města pražského udělila malíři a architektu měšťanské právo. Santini byl v té době celkem majetný, koupil si v Nerudově ulici dům. Založil rodinu s Veronikou Alžbětou Schröderovou, měli společně tři syny a dceru. Osud rodinnému štěstí nepřál, všichni synové zemřeli v dětském věku a následně zemřela i jeho manželka. Santini se vzápětí oženil s Antonií Ignátií Chřepickou z Modliškovic, která byla příslušnicí jihočeského rodu povýšeného do panského stavu. Santini povýšením do šlechtického stavu rozšířil své společenské styky. Z druhého manželství vzešly dvě děti, dcera a syn. Santini po delší nemoci v prosinci roku 1723 zemřel.²⁴

²⁴ SEDLÁK, Jan: *J. B. Santini. Setkání s barokní gotikou*. 1. vyd. Vyšehrad Praha, 1987.

Santiniho tvorba byla oceňována už v počátku jeho tvorby, což je v uměleckém světě výjimečné. V Praze vytvořil několik šlechtických městských paláců, ale také projektoval pro církve kláštery. Například cisterciácký klášter v Sedlci, premonstrátský klášter v Želivě; významnou stavbou byl benediktinský klášter v Kladrubech. Dvacet staveb, což odpovídá pětině celkového Santiniho díla, bylo postaveno až po jeho smrti.

První Santiniho práce z let 1704–1705 byla pro hraběte Františka Josefa Štiku návrh děkanského kostela sv. Jakuba Většího.²⁵ Následovaly poté další stavby, např. kaple sv. Anny v Břežanech, svatyně stojí na půdorysu rovnostranného trojúhelníku s okosenými rohy; Poutní kostel Narození Panny Marie, což je Santiniho největší centrální stavba stojící na půdorysu řeckého kříže; filiální kostel sv. Prokopa v Chotouni atd. Avšak nejvýznamnějším počinem Santiniho tvorby je kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře.

*„Santini měl zálibu v symbolech a jinotajích, vyznal se v kabale a uměl psát šifrované zápisy. Dokázal propojit soudobé barokní formy s gotickým tvaroslovím a pochopením obou stavebních stylů vytvořit jejich syntézu, označovanou jako barokní gotika či gotizující baroko.“*²⁶ Gotizující baroko objevil a vysvětlil až v roce 1908 mladý český historik umění Zdeněk Wirth a uvedl fenomén české barokní gotiky do evropských dějin umění.

5.2 Historie kostela sv. Jana Nepomuckého

Stavba poutního kostela vzešla ze spolupráce architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla a opata žďárského cisterciánského kláštera Václava Vejmluvy. Velký ctitel Jana Nepomuckého opat Vejmluva se rozhodl po objevení domnělého Janova jazyka roku 1719 vybudovat důstojný svatostánek pro budoucího světce. Stavba kostela na Zelené Hoře byla započata v roce 1719 a v září 1722 byla slavnostně vysvěcena.²⁷ V následujících letech se začal stavět ambit s pěti branami.

²⁵ SEDLÁK, Jan: J. B. Santini. *Setkání s barokní gotikou*. 1. vyd. Vyšehrad Praha, 1987.

²⁶ MIKULE, S. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře*. 1. vyd. Žďár nad Sázavou, 2008. s.11

²⁷ HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini- Aichel*. Praha: Univerzita Karlova, 1998.

Zásadním rozhodnutím byla volba místa tak, aby plnilo funkci poutního kostela s výjimečností architektonického řešení a stala se dominantou kraje. Bylo vybráno návrší nad žďárským klášterem, které bylo porostlé hustým lesem. Po vykácení dostalo návrší nový název Zelená hora, podle vrchu u Nepomuku, kde se narodil Jan Nepomucký. Jakýmsi opěrným bodem Santiniho návrhu kostela na Zelené hoře se stal obrazec hvězdy vycházející z legendy, podle které se nad tělem mučedníka zjevila korunka s pěti hvězdami.

Kopule kostela má pro výsledek práce zásadní význam, v jeho centru ve špičce je velký červený jazyk obklopený plameny. Podařilo se získat relikvii – kost, k níž je přirostlý jazyk. Po obvodu kostela se střídá pět kaplí s trojúhelníkovým půdorysem a pět kaplí oválných. Ve vnitřním prostoru kostela jsou oválné obvodové kaple spojeny s ústředním válcovým prostorem užšími lomenými oblouky. Ústřední prostor je zaklenut kopulí s lunetami, která je nesena deseti pilíři. V prvním patře jsou tribuny navazující na přízemní kaple a ve druhém patře je vedena kolem paty klenby desetidílná galerie. Štuková dekorace se omezuje na motivy protínajících se a přesekaných žeber připomínajících gotické síťové klenby. Jako na jiných stavbách i zde Santini použil k budování prostoru světla. Vycházel přitom z barokní interpretace světla jako symbolu boží přítomnosti, Hlavní oltář na východní straně je umístěn do vysoké arkády, vrchol sahá až k zábradlí galerie druhého patra. Řezby pěti andělů na hlavním oltáři opět poukazují k Janu Nepomuckému a čtyři evangelisté jsou prací sochaře Jana Pavla Čechpauera z let 1725–1727. Tři z andělů na hlavním oltáři nesou kouli (nebeskou klenbu) ozdobenou pěti hvězdami. Na kouli stojí postava sv. Jana Nepomuckého. Tato plastika je dílem Řehoře Thenyho.²⁸ V kostele najdeme celou řadu dalších symbolů, použití opakovaných geometrických obrazců – fraktátů, dokonalou akustiku a využití lomu světla.

Po dokončení stavby byl v následujících letech kolem kostela postaven ambit ve tvaru deseticípé hvězdy s pěti kaplemi a pěti branami. Nad branami bylo pět soch, pět ctností, dochovaly se jen tři – ctnost víry, zdrženlivosti a čistoty. Střechy kaplí původně vrcholily pěti pylony, které opět poukazovaly na význam světla a symbolizovaly

²⁸ HORYNA, Mojmír. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*. 2. vyd. Telč: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Telči, 2008. ISBN 80-904-2401-5

věčnost. Tyto ambity sloužily pro modlitby i ochranu poutníků před nepřízní počasí. Po požáru kostela 17. července 1784 žďárský opat Otto Steinbach z Kranichštejna požádal panovníka Josefa II. o zrušení kostela, Josef II. mu vyhověl a kostel byl určen k likvidaci. Za pomoci místních obyvatel a především péčí P. Matěje Sychry se podařilo areál zastřešit. Povolení obnovit kostel bylo uděleno guberniem v roce 1792 s podmínkou, že sem bude přemístěn žďárský hřbitov a kostel nebude poutní. Dnes se již na tomto hřbitově nepohřbívá a v posledních letech je hřbitov stěhován tak, aby vnitřní prostor ambitů získal zpět poutní funkci s původní barokní podobou.

Jedna stará česká modlitba říká:

*“Svatý Jene z Nepomuku drž nad námi svoji ruku,
ať nám bůh dá, co dal tobě, by náš jazyk neshnil v hrobě.”²⁹*

Modlitba je dokladem toho, že pro věřící tohoto světa je postava světce a mučedníka velikou autoritou. Mnohokrát se zdálo, že osud jedné z nejoriginálnějších staveb baroka je zpečetěn. Je zásluhou mnoha lidí ze Žďárska i odjinud, že byla zachráněna a zachována do dnešních dnů.

5.2.1 Legenda o sv. Janu Nepomuckém

Založení kostela souviselo s připravovaným blahořečením a svatořečením Jana Nepomuckého. Právě u sv. Jana Nepomuckého začíná historie místa. Ve 14. století, v době panování krále Václava IV., zastával Jan Nepomucký významnou funkci generálního vikáře. Díky svým pravomocím hrál podstatnou roli ve správě arcibiskupství v neklidné době sporu mezi arcibiskupem Jenem z Jenštejna a králem Václavem IV. Historické prameny hovoří o tom, že Jan zemřel proto, že potvrdil volbu kladrubského opata a navíc byl úředníkem pražského arcibiskupa Jana z Jenštejna, úhlavního nepřítele krále Václava IV. Snad se dokonce opovážil kritizovat krále a nechtěl mu vyjevit zpovědní tajemství královny.

Zemřel 20. 3. 1393 během mučení, kdy prý ho pálil pochodní na těle sám král Václav IV. Tělo pak bylo v noci tajně svrženo z Kamenného mostu (dnešní Karlův most) do Vltavy. Podle legendy podle níž našli rybáři ve Vltavě jeho tělo, bylo místo

²⁹ Zelená hora. Dokumentární pořad České televize ze dne 14. 5. 2012, ČT1. Výroba Česká televize, 2012, 25 min.

značeno pěti svítícími hvězdami na hladině.³⁰ „31. května 1721 prohlásil papež Inocenc XIII. Jana za blahoslaveného. O rok později byl zahájen kanonizační proces a 19. března 1729 se stal Jan Nepomucký světcem. Přispěl k tomu i zázrak, který předvedl Janův domnělý jazyk roku 1725, kdy jej při ohledání ostatků svítící biskup Mayer zbožně políbil, načež ostatek „naběhl“ a změnil barvu z tmavočervené v šarlatovou.“³¹

Janovým atributem jsou kromě svatozáře z pěti šestihrotých hvězd ryba či pečeť jako symbol mlčenlivosti, kniha – bible či glóbus – značící jeho světový vzhlas či malý reliéf staroboleslavského paladia. Zobrazován je v kanonické rochetě s biretem na hlavě, svatozáří, s palmovou ratolestí mučedníků a s křížem v rukou.

5.2.2 Pověsti o Zelené hoře

K Zelené hoře se váže několik pověstí. Jedna z nich je z doby, kdy se začal mýtit kopec, kde měl stát kostel sv. Jana Nepomuckého. V té době zavítala do kláštera panská návštěva, a když se šli po obědě projít a zkontrolovat mýtinu, spatřili hvězdu nad místem, kde měl být postaven kostel. Hvězda svítila po celý den až do páté hodiny odpolední. Kromě stavitelů, panstva ji vidělo mnoho dalších lidí.

Další z pověstí se váže na opata Vejmluvu, který se často zabýval podobou kostela. Nosil u sebe několik dřevěk různých tvarů, z nichž stavěl model svatostánku. Na návštěvě u jedné nemocné ženy dřívka zapomněl. V noci se ženě ve snu zjevil sv. Jan Nepomucký a z opatových dřevěk vystavěl hvězdovitou stavbu.

Často lidé vzpomínali, že ze zelenohorského kostela slyšeli varhany často doprovázené zpěvem. Podle místních to zpívali dušičky mrtvých pohřbených u kostela. Traduje se, že jim mši sloužil sv. Jan. Jedna z obyvatel skutečně mši slyšela a svůj zážitek vyprávěla ostatním.

5.2.3 Symbolika stavby

Symbolika stavby vychází z křesťanství i z kabaly. Nejčastěji se v celé stavbě opakuje číslo pět. Pět šestihrotých hvězd se zjevilo nad tělem utopeného Jana Nepomuckého. Proto je nalezneme v celém kostele, který má půdorys pětihraté hvězdy.

³⁰ POLC, Jaroslav V. *Svatý Jan Nepomucký*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1993. ISBN 80-711-3071-0.

³¹ HOLEČKOVÁ, Marie, Zdeněk CHUDÁREK a Pavel KOZÁK. *Vysočinou po stopách Santiniho*. 1. vyd. Beroun: MH, 2006, Edice Vysočiny. s.31. ISBN 80-867-2027-6

Tato hvězda evokuje pět ran Kristových, dvanáct pětihracích hvězd ve svatozáři Panny Marie i pět hvězd ve svatozáři Jana Nepomuckého. Pět písmem je ve slově TACUI (mlčel jsem, symbol sv. Jana jako ochránce zpovědního tajemství).³² V době stavby kostela uplynulo pět století od příchodu cisterciáků do Žďáru nad Sázavou. V kostele je pět oltářů, čtyři patří evangelistům, pátý (hlavní) Janu Nepomuckému (jako pomyslnému pátému evangelistovi). Kostel je obklopen ambity v podobě desetihracé hvězdy – deset stěn má původní mariánská studnice ve žďárském kostele. Při pohledu shora připomíná areál desetibokou žďárskou studnici, v jejíž hladině se z nebe odráží mariánská hvězda.

³² MIKULE, S. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*. 1.vyd.Žďár nad Sázavou 2008, 79 s.

6 KOSTEL SV. JANA NEPOMUCKÉHO PO PŘIJETÍ NA SEZNAM SVĚTOVÉHO DĚDICTVÍ

Dnešní podoba kostela sv. Jana Nepomuckého je výsledkem výtvarně nenáročné ale velmi ušlechtilé záchranné akce. Lidé s velkou obětavostí a osobní angažovaností zachránili poutní místo, které mělo být necháno v zapomnění. Je nezbytné popsat trochu historie kostela, jenž je svědectvím toho, jak dílo a duchovnost místa přetrvává i přes nepřízeň osudu.

Kostel sv. Jana Nepomuckého byl postaven na kopci Černý les, který byl později přejmenován na Zelenou horu, ve zřejmé návaznosti na Zelenou horu u západočeského Nepomuku, rodiště Jana Nepomuckého. Les na kopci byl vykácen, aby kompozice zelenohorského areálu byla viditelná s větší vzdálenosti a hvězdicový útvar stavby byl dokonale rozpoznatelný. Od svého dokončení po dnešní dobu prošel kostel mnoha opravami. Jednou z větších byla oprava po požáru roku 1784, kdy byla zničena velká část střechy kostela. Na několik let byl kostel uzavřen, zbaven části svého mobiliáře. Ale v roce 1792 se přece jen podařilo uspořádat sbírku a kostel opravit. Netrvalo dlouho a v 1. polovině 19. století znovu shořela střecha kostela. A místní lidé se nenechali odradit a šli znovu do boje o záchranu svatojánského potního areálu. Chtěli navrátit místu jeho původní atmosféru a neopakovatelné prostředí barokních poutí. Bojovali proti liknavosti úřadů a bez pomoci státních prostředků. Biskupství i gubernium odmítly opravy financovat, ale nakonec souhlasily s obnovou kostela za předpokladu, že bude využíván pro pohřby a u kostela bude vybudován hřbitov. Obnova kostela svým rozsahem a spontánním přístupem místních lidí nemá ve své době ani později žádné srovnání. Vše se uhradilo z dobrovolné sbírky.

V roce 1833 vichřice strhla část střechy. Poškozená místa byla provizorně zakryta a upořádaly se další sbírky a rekonstrukce pokračovala. V roce 1850 se požár opakoval a shořelá část střechy se znovu opravila. Později se do záchrany zelenohorského areálu poprvé zapojil stát. Opraven byl i interiér kostela a ambit. V roce 1953 se stal vlastníkem poutního kostela československý stát. V 60. letech vzkvétal zájem o dílo J. B. Santiniho, v té době vzniklo mnoho studií a odborných prací. Projektová příprava obnovy kostela se zaměřila na samotný kostel bez ambitu. Obnova

fasády, střešní krytiny byl později doplněn o projekt dešťových svodů (do té doby odváděly vodu ze střechy chrliče). Kanalizace povrchových vod byla realizována až po roce 1991.

Další nadějí pro zelenohorský kostel bylo zařazení na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Součástí nominační dokumentace pro Výbor světového dědictví bylo i přesné zpracování programu obnovy kostela. Stát se v dokumentaci zavázal, že areál opraví a restauruje. Přípravu obnovy kostela nebylo možné odkládat. Správu areálu v té době vykonával Okresní úřad ve Žďáru nad Sázavou, který za podpory Ministerstva kultury a Národního památkového ústavu zahájil průzkumné a projektové práce. Prvním úkolem byla oprava ambitů s kaplemi a vyřešení odvodu vody z plochy hřbitova. Jednalo se o nelehký zásah, hroby v bezprostřední blízkosti ambitů musely být přemístěny. Původně se jednalo o stovku hrobů. Nakonec se došlo k závěru, že budou přemístěny všechny hroby. Dodnes vymístění hrobů není dokončeno. Okolo ambitů byla vybudována kanalizace, následovala oprava střechy. Složitější byla oprava omítek, neboť se mělo dochovat co nejvíce původních a propojit s nimi nově opravené. V souvislosti s reformou státní správy (zrušení okresních úřadů) přešel kostel do správy Státního památkového úřadu. Po vnějších úpravách přišly na řadu opravy vnitřku kostela. Restaurovány byly podlahy v přízemí i na ochozech, omítky a dveře. Venku mezi ambitem a okružní cestou byly odstraněny stromy a keře, terén byl zatravněn.

Kostel sv. Jana Nepomuckého prošel několika opravami, každá generace žďárských občanů se na něm určitým způsobem podepsala. Na vybudovaném kostelním hřbitově se pohřbívalo téměř 200 let. Nelze to opomenout i během rekonstrukce kostela. Prvotní plány rekonstrukce psaly o přemístění hrobů, které jsou nejbližší k ambitům. Otázka je, zda přemístěním všech hrobů z areálu kostela nenarušíme autenticitu památky, o kterou všem památkářům jde. A v zápětí nastane otázka, kde je lidská pieta? Argumenty volající po návratu památky k původní funkci a vzhledu jsou dost silné. Ovšem kde jsou hranice mezi nutnou a historickou rekonstrukcí? Památka si žije svým životem a prochází historickým vývojem a to i ve vztahu k místním obyvatelům a jejich snahami o její záchranu. Santiniho dílo nelze zrekonstruovat do původní podoby neb se nedochovaly originální projektové dokumenty. Lze se jen domnívat a přes všechny rekonstrukce, kterými areál prošel, zjišťovat prvotní podobu. Co je vlastně autentičnost

památky? Její původnost, kterou stejně nelze doložit? Přiblížit se co nejvíce plánům Jana Blažeje Santiniho a nahradit touto novou hodnotou to, co se po staletí vyvíjelo a co je opravdu skutečné? Navíc hroby místních obyvatel spočívají na místě, které se díky nim zachránilo a po staletí ochraňovalo. Jsou zde zachovány otisky generací, které v dané době možnými prostředky zachraňovaly své oblíbené místo. To je to původní, to autentické.

Hroby, které už byly přemístěny, jsou na novém městském hřbitově pod kostelem. Majitelé hrobů, kterých se přemístění týkalo, byli finančně odškodněni. Od městského úřadu dostali finanční náhradu. Spousta hrobů ještě na přestěhování čeká. Městskému úřadu došly peníze na kompenzaci. Do toho přišly církevní restituce. V případě církevních restitucí bude kostel sv. Jana Nepomuckého vrácen do správy církve. Nikdo netuší, jakým způsobem se správa památky bude vyvíjet. Nemělo by se otevřít nové jednání o tom, jak pokračovat a zda vůbec dokončit přemístění hrobů?

Další úprava se týkala terénu okolo kostela. Původně bylo okolí kostela holé, upravené na park. Zalesněním terénu ve druhé polovině 19. století se změnila podoba scenérie. Součástí návratu k původnímu vzhledu bylo i odlesnění hory, které začalo v roce 2006. Dnes je okolí znovu parkově upravené a země zpevněná. K tomu, aby mohlo být okolí kostela odlesněné, muselo mít město souhlas od majitelů pozemků. Pozemky okolo kostela patřily rodině Kinských a tak městský úřad vyjednal směnu pozemků okolo kostela za jiné. A mohlo se pokračovat v úpravách.

Restaurátorské práce uvnitř kostela jsou dost nákladné, protože se postupuje co nejšetrněji a plní se záměr o dosažení co největší autenticity. Každá památka ze Seznamu světového dědictví musí udržovat svoji univerzální hodnotu. Ovšem za jakou cenu... Na rekonstrukci kostela čerpal Národní památkový ústav v Telči finanční podporu z programů Ministerstva kultury ČR. Níže uvedená tabulka prezentuje dotace v jednotlivých letech.

Tabulka 1: Dotace, které obdržel NPÚ Telč na kostel sv. Jana Nepomuckého

Dotační programy MK ČR	V jednotlivých letech			
	2009	2010	2011	2012
Jednotlivé programy				
Záchrana architektonického dědictví	2 000 000 Kč	2 000 000 Kč		
Podpora pro památky UNESCO		400 000 Kč	50 000 Kč	

Zdroj: Kašáková Gabriela, NPÚ Telč, cit. 2013-03-01

Pro rok 2012 nebyla podána žádost na čerpání z dotačních programů MK ČR. Celkem 4 miliony korun šlo během dvou let na restaurátorské práce. 400 tisíc korun z programu Podpory pro památky UNESCO šlo v roce 2010 na restaurátorský průzkum a vytvoření první části management plánu. 50 tisíc korun z roku 2011 bylo využito na dokončení management plánu. Dokončení management plánu je jednou z podmínek pro památky UNESCO. Zároveň pro ně platí, že veškeré rekonstrukce a restaurátorské práce musí být prováděny podle původních plánů a vyžadují velmi specifický přístup s cílem zachování co největší autenticity.

7 VÝZKUMNÁ ČÁST PRÁCE

Cílem této práce je prověřit, zda je péče českého státu o nejvýznamnější kulturní památky dostatečná. Najít odpovídající možnosti jak péči a ochranu státu o kulturní památky zlepšit. Praktická část navazující na předchozí část teoretickou, kde je popsána péče a ochrana kulturních památek v České republice na mezinárodní i státní úrovni, se snaží popsat starost českého státu o své nejvýznamnější kulturní památky konkrétněji. Nejvýznamnějšími českými památkami je myšleno všech dvanáct kulturních památek ze Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví. Jakým způsobem lze zlepšit starost státu o své nejvýznamnější památky? Na názorném příkladu kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře bude ukázáno, jakým způsobem lze péči a ochranu zlepšit. Součástí práce bude i doporučení pro město Žďár nad Sázavou.

V předchozí teoretické části byla provedena analýza odborné literatury a české legislativy týkající se ochrany kulturních památek a mezinárodní spolupráce s UNESCO. Byly definovány pojmy, které souvisely s ochranou kulturních památek, byla podrobněji popsána kulturní památka kostel sv. Jana Nepomuckého. V následující kapitole budou rozebrány výsledky kvantitativního výzkumu, který probíhal formou dotazníkového šetření. Výsledky dotazníkového šetření nám ukážou, co si myslí respondenti o tom, jak se stát o své kulturní památky stará a v čem by svoji starost mohl zlepšit. Jakou čitelnou koncepci má Ministerstvo kultury. A čím se zabývá mezinárodní organizace UNESCO.

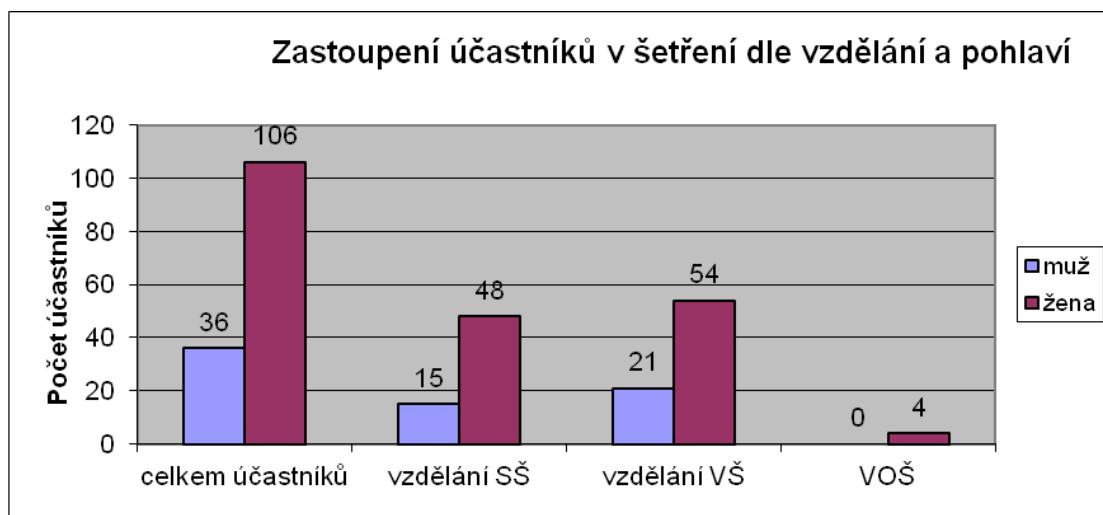
Pro lepší orientaci v oblasti ochrany českých kulturních památek byly vedeny rozhovory s lidmi, zabývající se touto problematikou. Rozhovory s paní Gabrielou Kaščíkovou z odboru památek s mezinárodním statusem Národního památkového ústavu v Telči a panem Mgr. Michalem Benešem z Ministerstva kultury České republiky zastupující odbor mezinárodních vztahů, byly jistě velkým přínosem hlavně pro diskusní část práce. Jednání proběhlo i se starostkou města Žďár nad Sázavou paní Ing. Zvěřinovou.

7.1 Organizace dotazníkového šetření

Výzkumná část probíhala formou dotazníkového šetření v termínu od října 2012 do ledna 2013. Cílem bylo zjistit, jak se podle vybrané části populace český stát stará o své nejvýznamnější kulturní památky, čím se podle účastníků řízení prezentuje mezinárodní organizace UNESCO a jak chápou působení Ministerstva kultury. Tištěné dotazníky (viz příloha č. 4.) byly rozdány osobně 145 respondentům. Tím jsem si zaručila většinovou návratnost. Pouze tři oslovení lidé odmítli dotazník vyplnit. Doba k vyplnění dotazníku nebyla stanovena. Odevzdané dotazníky byly převedeny do programu Excel a následně vyhodnoceny.

Podmínkou pro účastníky dotazníkového šetření bylo, aby byli starší 18 let a měli minimálně středoškolské vzdělání. Navíc se od nich očekávalo, že mají zájem o kulturu. Dotazy nad rámec šetření bylo ověřeno, že jsou kulturně aktivní, a navštěvují památky. Ze 142 dotazovaných bylo 106 žen a 36 mužů. Nejpočetnější věková skupina byla skupina mužů a žen ve věku 31–45 let. Vysokoškolsky vzdělaných respondentů bylo celkem 75, další 4 měli vyšší vzdělání. Pro lepší přehlednost je zde uveden graf, který zobrazuje účastníky šetření dle vzdělání a pohlaví.

Graf č. 1 : Zastoupení účastníků šetření dle vzdělání a pohlaví

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

7.2 Výzkumné otázky

Úvodní část dotazníku se věnovala identifikaci dotazovaného. Obsahovala pohlaví, rok narození, vzdělání a město, kde žije účastník dotazníkového šetření. Další

část obsahovala jedenáct otázek. Některé otázky byly uzavřené s možností výběru z více nabízených odpovědí. U dvou otázek bylo použito škálové hodnocení. Škálové otázky lze jednoduše kvantifikovat a vyhodnocovat. Respondenti měli ohodnotit péči státu o nejvýznamnější kulturní památky dle stupnice užívanou ve škole. V následující otázce pak na škále pořadí seřazovali respondenti jednotlivé oblasti ochrany památek podle svých preferencí. V dotazníku byly použity i otevřené otázky s možností volné odpovědi, podle kterých byla vyhodnocena nejoblíbenější kulturní památky a nejznámější památky ze Seznamu kulturního a přírodního dědictví.

Pro výzkum bylo stanoveno pět hypotéz:

1. Český stát se nestará o nejvýznamnější kulturní památky dobře.
2. Ministerstvo kultury nemá přehlednou koncepci.
3. Nejznámější českou památkou ze Seznamu světového dědictví je Český Krumlov.
4. Dá se předpokládat, že respondenty zvolená nejoblíbenější národní kulturní památka bude souviset s místem jejich bydliště.
5. Stát by měl přispívat na české památky zapsané na Seznam světového dědictví alespoň 30 milionů korun ročně.

7.3 Dotazníkové šetření

Tato podkapitola popisuje výsledky dotazníkového šetření a ověřuje platnost hypotéz.

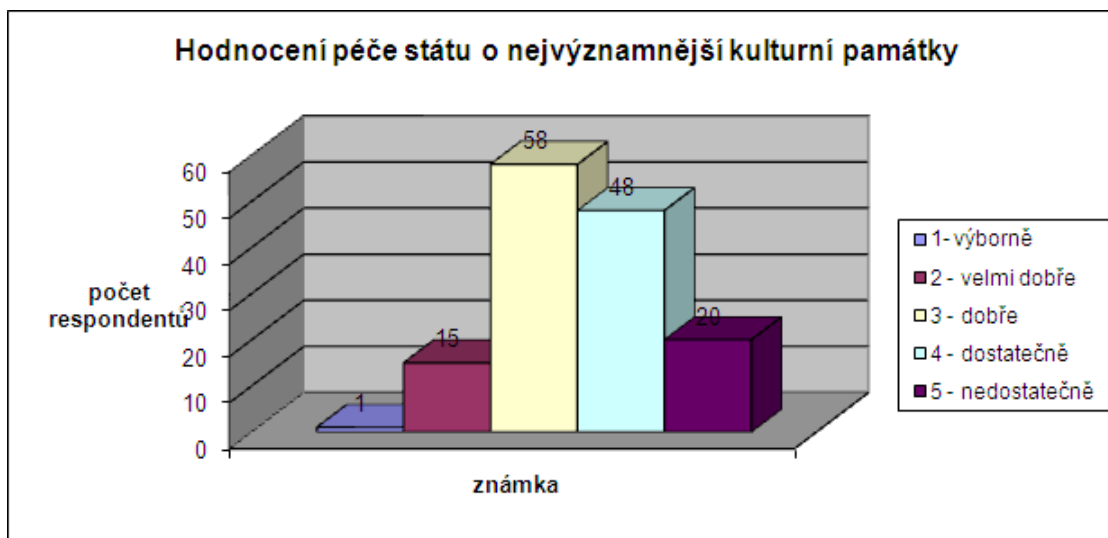
Hypotéza č. 1 : Český stát se nestará o nejvýznamnější kulturní památky dobře.

Tato hypotéza se potvrdila. Ze šetření vyplývá, že stát si za svoji péči o nejvýznamnější kulturní památky vysloužil průměrnou známku 3,5. Tedy mezi trojkou a čtyřkou. 58 respondentů hodnotilo stát známkou tři. 48 oznámkovalo snahu státu známkou čtyři. Třetí nejvyšší počet respondentů (20) dokonce ohodnotilo péči státu o památky známkou pět, tedy nedostatečně.

S touto otázkou souvisí další dotaz směřující konkrétněji. V čem může stát svoji péči zlepšit. Dotázaní měli hodnotit známkou 1 (nejdůležitější oblast) až známkou 4 možnosti, které by stát měl zlepšovat ve vztahu k ochraně kulturních památek. Podle respondentů je nejdůležitější lépe využívat evropské fondy a snažit se více pomáhat přímou finanční podporou. Peníze na obnovu kulturních památek jednoznačně chybí. Zároveň by stát mohl pomoci při propagaci památek a některé památky využít ke

kulturním akcím. V dotazníku byla i možnost pro jiné zlepšení. Toho využili tři respondenti. Dva z nich napsali, že by se měla zlepšit spolupráce mezi státní správou a samosprávou. Jeden z respondentů jinou možnost doplnil o poznámku, že by ministerstvo kultury mělo podporovat vzdělávací programy o kulturních památkách. Touto poznámkou se budeme zabývat v oblasti propagace památek.

Graf 2: Hodnocení péče státu o památky ze Seznamu světového dědictví

Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

Tabulka 2: Oblasti, ve kterých může stát zlepšit péči o kulturní památky

V jakých oblastech může stát zlepšit péči o kulturní památky			
Možnosti zlepšení:	Součet známek	Průměrná známka	Pořadí
přímá finanční pomoc	265	1,86	2.
propagace památek	302	2,13	3.
využití fondů EU	259	1,82	1.
užití památek ke kulturním akcím	444	3,13	4.

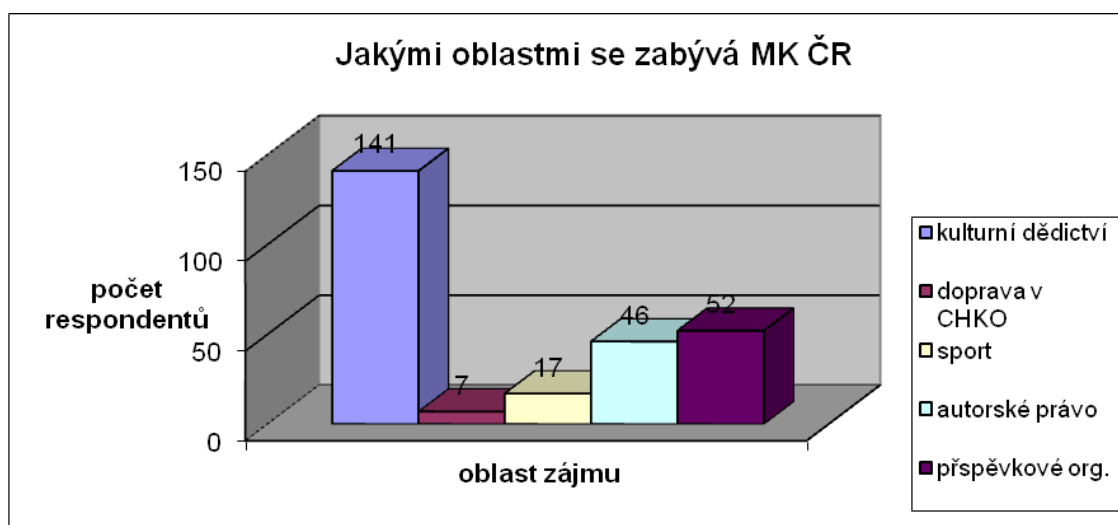
Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

Hypotéza č. 2: Ministerstvo kultury nemá přehlednou koncepci.

Hypotéza potvrzena. Respondenti měli zaškrtnout všechny oblasti, kterými se MK ČR zabývá. Kromě kulturního dědictví se zabývá i autorským právem a příspěvkovými organizacemi. 141 respondentů odpovědělo správně v případě kulturního dědictví. Pouze 52 z nich uvedlo, že mezi oblasti MK ČR patří i příspěvkové

organizace a jen 46 dotázaných označilo okruh zájmu autorské právo. Autorské právo patří do kompetencí MK ČR a v době, kdy se jedná o novelizaci zákona o autorském právu lze předpokládat, že veřejnost bude lépe informována. S tím souvisí i nepřehlednost internetových stránek ministerstva. K nečitelné koncepci ministerstva také přispívá časté střídání ministrů. Kroky dnešní ministryně kultury nejsou příliš jasné a navíc samotné ministerstvo od dob ministrů pana Dostála a pana Jandáka se dost uzavřelo veřejnosti.

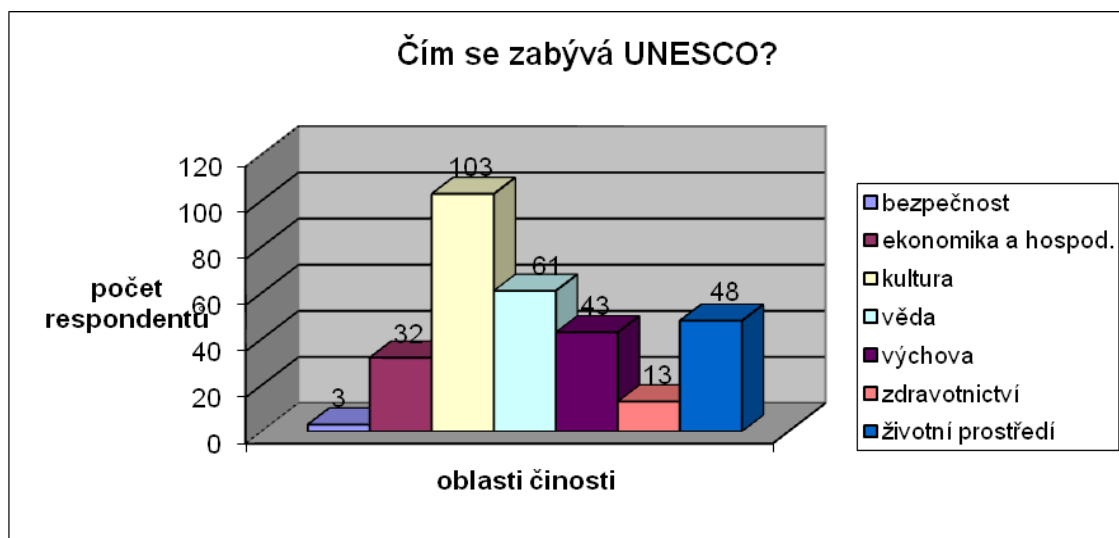
Graf 3: Jakými oblastmi se zabývá Ministerstvo kultury ČR

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

V rámci výzkumu bylo zajímavé prověřit, jak dotázaní vnímají mezinárodní organizaci UNESCO. Kromě kultury, kterou zvolilo 103 dotázaných, správně odpovědělo 61, kteří byli i pro vědu a 43 účastníků označili i výchovu.

Graf 4: Čím se zabývá mezinárodní organizace UNESCO

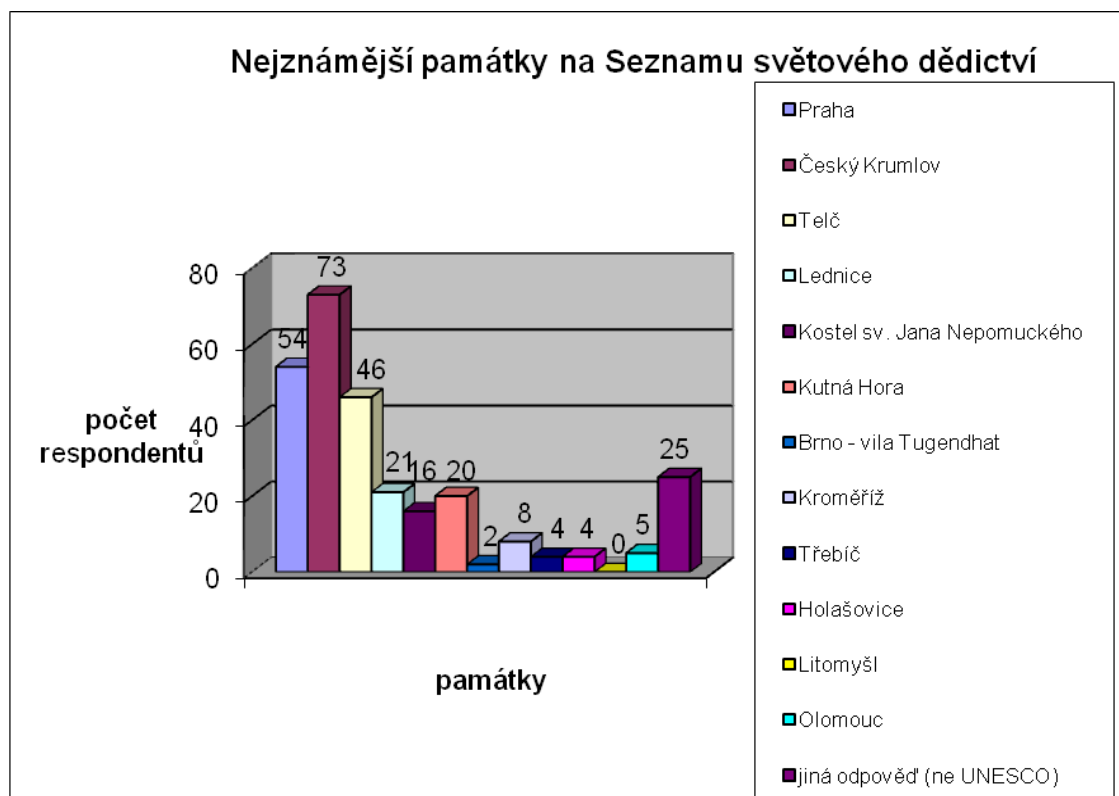

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

Hypotéza č. 3: Nejznámější českou památkou ze Seznamu světového dědictví je Český Krumlov.

Hypotéze potvrzena.

Graf 5: Nejznámější české památky na Seznamu světového dědictví

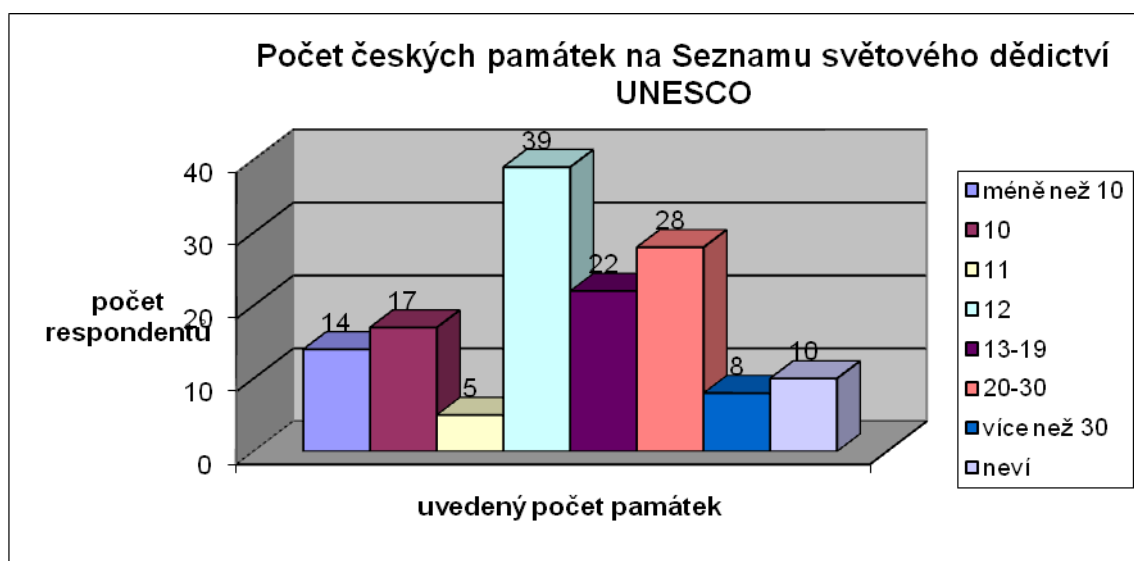
Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

Český Krumlov vyšel v průzkumu jako nejznámější česká památka UNESCO. Má to několik důvodů. Jednak v posledním roce je medializovaná kauza českokrumlovské točny v zámeckém divadle. Navíc se jedná o část města a rozsáhlý hradní a zámecký komplex, přitahuje mnoho turistů. Český Krumlov je druhým nejnavštěvovanějším městem republiky, platí za významného nositele národní kultury. Koná se tam mnoho zajímavých akcí např. červnové historické slavnosti pětিলisté růže, letní festival komorní hudby, festival staré hudby, jihočeský divadelní festival. Ve městě je mnoho galerií a uměleckých dílen. Často navštěvované je během letní sezóny zámecké barokní divadlo. Každý návštěvník si v tomto městě najde vyžití podle své chuti.

Druhou nejznámější památkou UNESCO je historické jádro Prahy a na třetí pozici je město Telč. V dotazníku se mezi nejznámějšími českými památkami UNESCO objevily i jiné možnosti např. hrad Karlštejn, televizní vysílač Ještěd a zámek Hluboká. První dva příklady jsou kandidáty na zápis do Seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO.

Respondenti měli v dotazníku odpovědět na otázku, kolik českých kulturních památek je na Seznamu světového dědictví. Celkem 39 dotázaných uvedlo přesné číslo 12 a 22 dotázaných zvolilo číslo mezi 13–19 památek. Druhý nejvyšší počet respondentů (28) zvolilo 20–30 českých památek.

Graf 6: Počet českých kulturních památek na Seznamu světového dědictví

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

Hypotéza č. 4: Dá se předpokládat, že respondenty zvolená nejoblíbenější národní kulturní památka bude souviset s místem jejich bydliště.

Hypotéza nepotvrzena.

Dotazovaní měli zvolit svoji nejoblíbenější národní kulturní památku. Vycházelo se z toho, že jejich oblíbená památka bude v okolí jejich bydliště. Byla snaha prokázat, že je zde určitá souvislost oblíbené památky a místa, ve kterém respondent žije. Měl se zde ukázat určitý druh patriotismu. Výsledek byl takový, že oblíbenost určitého místa či památky nesouvisí s bydlištěm respondenta. Prokázalo se to jen v několika případech, kdy respondenti z libereckého kraje několikrát označili za svoji oblíbenou národní kulturní památku televizní vysílač Ještěd. Ale ve většině případů se jednalo o oblíbenost určité památky proto, jaká je a nesouviselo to s místem bydliště dotazovaných. Z průzkumu také vyplynulo, která památka 142 respondentů je nejoblíbenější. Jednoznačně bylo respondenty zvoleno historické centrum Prahy. Bylo zvoleno 39 hlasy z nichž 24 bylo z Prahy. Druhou nejoblíbenější národní kulturní památkou byl označen hrad Karlštejn. Označilo ho 28 respondentů, 13 z nich bylo z Prahy a 10 ze střeďočeského kraje. Na třetím místě skončila Hluboká s 22 hlasy.

Tabulka 3: Vztah místa bydliště k oblíbené národní kulturní památce

Vztah místa bydliště k nejoblíbenější národní kulturní památce										
Bydliště - kraj	Národní kulturní památky									
	Praha historické centrum	Karlštejn	Křivoklát	Konopiště	Hluboká	Ještěd	Kutná Hora	Telč	Český Krumlov	Lednice
Praha	24	13		2	9	2	2		5	5
Střeďočeský	9	10	2	3	8				8	4
Pardubický	1						1			
Liberecký	3	4	1	1	3	6	5	2	1	1
Jihočeský										
Plzeňský					1					1
Vysočina		1	1		1					

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

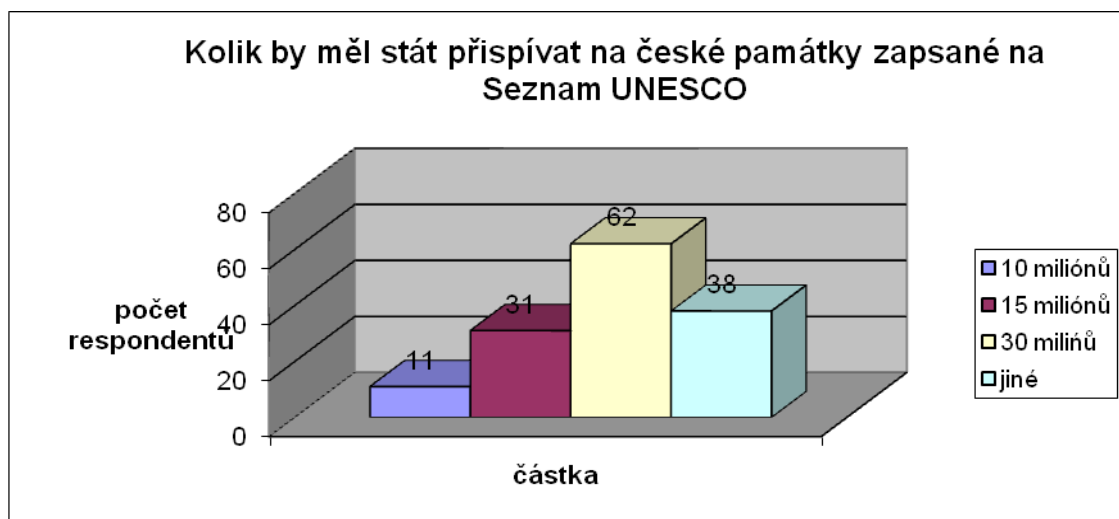
Litomyšl, Buchlov dostaly jeden hlas. Oba ze středočeského kraje. Zámek Červená lhota dva hlasy z Prahy, Kunětická hora také dva hlasy rovněž z Prahy. Český ráj byl ohodnocen dvěma hlasy z Prahy a středočeského kraje.

Hypotéza č. 5: Stát by měl přispívat na české památky zapsané na Seznam světového dědictví alespoň 30 milionů korun ročně.

Hypotéza potvrzena.

Stát by měl mít dost finančních prostředků na podporu nejvýznamějších kulturních památek. Peníze by měly být rozděleny v různých podpůrných programech ministerstva kultury. Podpůrné programy ministerstva jsou participační (majitel památky se musí podílet na finanční podpoře) a je jich celkem osm. Rok od roku z nich ubývá finančních prostředků. 62 respondentů si myslí, že by stát měl podporovat nejvýznamější památky alespoň 30 milionů korun ročně. 38 respondentů zvolilo jinou možnost, kde specifikovali finanční sumu, která se pohybovala od 50 – 100 milionů korun ročně.

Graf 7: Kolik by měl stát ročně přispívat na české kulturní památky zapsané na Seznam světového dědictví

Zdroj: Dvořáková Ivana (vlastní šetření)

8 DISKUZE

V diskusní části je konkrétněji popsána a aplikována ochrana a starost českého státu na mezinárodní i státní úrovni. Součástí je také návrh a některá doporučení, jak zlepšit nejen ochranu, ale i financování památek. Na případu kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře jsou aplikovány konkrétní návrhy zlepšení vzájemné spolupráce o jeho ochranu.

8.1 Starost státu na mezinárodní úrovni

Jak jsou implementovány všechny zákonné zdroje ochrany památek? Je starost a péče českého státu o své nejvýznamnější památky dostatečná?

Základem ochrany světového kulturního dědictví je princip mezinárodní odpovědnosti za uchování nejceněnějších částí národní kultury a přírody jako dědictví, které je společné celému světu. Záchrana a ochrana památek, již zajišťuje UNESCO, je zároveň názorným příkladem mezinárodní spolupráce. V předchozí části práce již bylo zmíněno, že jde především o zachování kulturní svěbytnosti a světového kulturního dědictví; Podle Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, musí státy dodržovat podmínky, které jsou v článku 4 a v článku 5 této Úmluvy. Stát se zavazuje, že zabezpečí, ochrání památky pro další generace. Za tímto účelem má využívat vlastní zdroje a kde je to možné, tak může využít i mezinárodní pomoc (např. vědeckou, uměleckou, technickou). Stát má vytvořit komplexní plánovací programy a služby na ochranu a zachování přírodního a kulturního dědictví, rozvíjet vědecké, technické, administrativní i finanční opatření na ochranu a prezentování kulturního dědictví, podporovat rozvoj národních a regionálních středisek pro školení v oblasti ochrany a prezentace přírodního a kulturního dědictví. V neposlední řadě má podporovat vědecké výzkumy v této oblasti. Všech pět povinností plynoucích z článku 5 Úmluvy Česká republika také splňuje. Péče státu o kulturní památky se praktikuje podle zákona č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči.

Státní památkovou péči vykonávají orgány státní památkové péče, jimiž jsou Ministerstvo kultury, krajské úřady a obecní úřady obcí s rozšířenou působností. Ministerstvu kultury je podřízena odborná organizace státní památkové péče. Orgány

státní památkové péče ve spolupráci s ostatními orgány státní správy a za odborné pomoci organizací státní památkové péče, vědeckých, uměleckých a dalších odborných odborné organizace a ústavů dbají, aby se státní památková péče zabezpečovala plánovitě, komplexně a diferencovaně a v souladu s dlouhodobou koncepcí jejího rozvoje.³³

Na zabezpečování komplexní péče o kulturní památky dozírá Státní inspekce. Ta také hlídá, aby byla dodržována rozhodnutí orgánů státní památkové péče k zajištění péče o kulturní památky. Je zde zřízena Odborná organizace státní památkové péče, která dohlíží na „výkon a koordinaci veškeré odborné činnosti v oboru státní památkové péče k zabezpečení jednoty kulturně politických záměrů a ideově metodických, ekonomických a technických hledisek, jakož i perspektivního rozvoje státní památkové péče“.³⁴

Jsou zajištěny i finanční opatření na ochranu, zachování a obnovu památek. Jednak je naplněna oblast odborného vedení. Jsou zde nastaveny fondy Národního památkového ústavu ze státního rozpočtu ČR. Kraje a obce mají prostředky z vlastních zdrojů, i když tady nastává otázka, zda jich mají dostatek. Státní zdroje na obnovu památek jsou obsaženy v dotačních programech Ministerstva kultury. Tyto programy jsou sice dobře nastaveny, ale bohužel rok od roku ubývá financí do nich vložených. Problém dotačních programů MK ČR bude rozebrán v následující podkapitole.

V rámci mezinárodní spolupráce o zachování světového dědictví jde také o to, navracet památkám jejich autenticitu, jedinečnost a původnost. V případě kostela sv. Jana Nepomuckého si nejsem jistá, kde je rozhraní mezi nutnou a vědecky směřovanou historickou rekonstrukcí. Je nutné smazat vývoj památky za posledních dvě stě let a navracet ji k původnímu modelu, který stejně není zachován? Můžeme se pokusit přiblížit co nejvíc k původnosti. Ale vzhledem ke komplikovanému životu památky a spleťmu osudu, bychom se měli zamyslet nad tím, jaké hodnoty uchováme.

³³ Zákon o státní památkové péči. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupný z: <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-statni-pamatkove-peci>

³⁴ Zákon o památkové péči, § 32, tamtéž

8.2 Starost státu na národní úrovni

V teoretické části práce byla rozebrána státní kulturní politika České republiky. Tato kapitola naváže na kulturní politiku a navíc zde budou rozebrány možnosti financování kulturních památek, podpora propagace památek a spolupráce s ostatními institucemi.

8.2.1 Možnosti financování památek:

1. Přímé finanční zdroje – a) příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky; může být čerpán buď ze státního rozpočtu nebo z rozpočtu územně samosprávních celků. Ve státním rozpočtu by měla být vždy rezerva na kulturu. V dokumentu Státní kulturní politika ČR na léta 2009-2014 je popsán jeden z cílů: Role státu, krajů a obcí při podpoře zachování a tvorby kulturních hodnot. Tento cíl je však podmíněn předpokladem, že bude splněn politický závazek vydávat na podporu kultury 1% ze státního rozpočtu. To se za celá léta ještě nepodařilo žádnému ministrovi kultury. Součástí tohoto cíle je i snaha o vyšší motivaci vlastníků památek ke kontinuální péči o památkový fond.

S tím také souvisí rozvoj mimorozpočtových zdrojů na podporu kultury. Na podporu kultury nestačí jen veřejné zdroje a tak si státní kulturní politika klade jeden z cílů, vytvořit mimorozpočtové zdroje. „*Osvědčeným nástrojem tvorby mimorozpočtových zdrojů pro podporu rozvoje kultury v Evropě je využití výnosů loterií.*“³⁵ Výnosy z loterie by se daly použít do dotačních programů MK ČR. V minulosti provozovala loterijní společnost Sazka hru Mates, ze kterého plynuly výnosy na kulturu. Toto malé televizní sázení bylo brzy zrušeno a společnost Sazka dnes podniká v loteriích, které se týkají pouze oblasti sportu. Náhradou za Mates měla být loterie Česká lotynka, která vznikla v roce 1994. Měla vrátit lesk českým kulturním památkám. Novou loterii podpořilo ministerstvo kultury, a její zisk měl plynout do Státního fondu kultury. Výsledek byl naprosto opačný. Dilem k tomu přispěla složitá herní pravidla, dilem špatný marketing a rovněž podivné okolnosti spojené s licenci. Když totiž žádal Státní fond kultury o licenci pro projekt Česká lotynka a hry online, bylo to ve své době jedinečné, neboť Sazka se svou hrou Sportka měla fungovat na

³⁵ Státní kulturní politika České republiky 2009-2014. [online]. 2012 [cit. 2013-10-15]. Dostupný z: <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/> s.24

principu sběru sázenek ve smluvních hernách. Realita však byla jiná. Sazka se nestandardním způsobem transformovala na akciovou společnost a 10. března 1993 obdržela licenci na online herní systém. Státní fond kultury obdržel toto povolení pro projekt České lotynky až 25. května 1993. Loterie Česká lotynka se po několika měsících dostala do hluboké provozní ztráty a bylo rozhodnuto o jejím prodeji. V dnešní době neexistuje žádná loterie, která by podporovala kulturu.

Vlastník kulturní památky má povinnost pečovat o její zachování, ale je zřejmé, že výlohy na ochranu a péči nemůže financovat sám. Památka ze světového dědictví musí splňovat mnohem přísnější kritéria, ať už jde o uchování své vynikající univerzální hodnoty nebo jakoukoli rekonstrukci, která musí projít přísným schvalováním. Vlastníkům památek světového dědictví by pomohlo, kdyby věděli, s jakou státní podporou mohou počítat každý rok. Granty a dotační programy, které Ministerstvo kultury poskytuje, by měly mít víceletou návaznost, měly by být kontinuální. Majitelé památky během rekonstrukce, budou mít větší jistotu, že finanční podporu dostanou i následující léta. V programu Podpora pro památky UNESCO by měl být každý rok dostatečný obnos peněz. Samozřejmě základním doporučením majitelům památek je, aby se nespolehali jen na jistotu omezených veřejných financí. Musí být aktivní a usilovat o vlastní příjmy. Ale stát by jim měl být na blízku a v případě žádosti o pomoc být připraven. Stát by měl dohlížet, aby čerpané prostředky byly využity účelně a efektivně.

Níže uvedená tabulka ukazuje, jakým způsobem jsou omezeny finance v podpůrných programech Ministerstva kultury. V roce 2008, kdy byl program Podpora pro památky UNESCO založen, měl k dispozici bezmála 18 milionů korun. V letošním roce se plánuje, že do programu půjde pět milionů korun s možným navýšením o pět set tisíc korun.

Tabulka č.3: Program MK ČR Podpora
pro památky UNESCO

Rok	Uvolněná částka (v milionech Kč)
2008	17, 716 876
2009	11
2010	6,654
2011	6,3
2012	7
2013	5

Dvořáková Ivana, zdroj: MK ČR, odbor památkové péče, cit. 2013-03-01

Podpůrné programy MK ČR byly zřízeny vedle státního rozpočtu, tak by se do nich nemělo zasahovat. Pokud program Podpory pro památky UNESCO začínal v roce 2008 s bezmála 18 miliony korun, měla by částka zůstat každý rok stejná a být navýšena o inflaci. Nelze do programu zasahovat, jednou byl zřízen k podpoře památek a tak by měl i nadále fungovat.

b) evropské zdroje – fondy Evropské unie zahrnují širokou škálu finanční a technické pomoci; slouží především k podpoře hospodářského růstu členských zemí, zlepšování vzdělanosti jejich obyvatel, snižování sociální nerovnosti a podpoře kultury. Regionální operační programy nabízejí možné financování např. rozvoje cestovního ruchu. Kraje, obce i různé zájmové organizace mohou žádat o finanční podporu při obnově infrastruktury, která souvisí s cestovním ruchem, tedy např. při budování infocenter, obnově sportovních areálů, kulturních památek, také pro budování nových cyklistických a turistických okruhů a zasazování informačních tabulí. Soukromí podnikatelé mohou z této oblasti získat dotace pro rozšíření kapacity ubytovacích zařízení, stravovacích služeb a pro výstavbu navazujících rekreačních zařízení. V neposlední řadě mohou být provozovatelé podpořeni při tvorbě a distribuci propagačních materiálů o svém regionu.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že by stát měl lépe využívat evropské fondy. Tato možnost byla zvolena jako první, ve které by stát měl zlepšit svůj přístup. Jednou z prioritních oblastí Integrovaného operačního programu je oblast Národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví. Na tuto oblast bylo vyčleněno 230 303 850 EUR.

Celkem i s kofinancováním ze státního rozpočtu je na tento program určeno 270 945 705 EUR, tj. cca 6 773 500 000 Kč. Stát by měl dohlédnout na to, aby bylo využito co nejvíce finančních zdrojů plynoucích z těchto fondů.

2. Nepřímé finanční zdroje - zahrnují daňové úlevy pro vlastníka kulturní památky a také odbornou bezplatnou pomoc Národního památkového ústavu. Tento systém je nastaven dobře a je funkční.

Pokud bychom se vrátili k hypotéze č 1: Stát se nestará o své nejvýznamnější kulturní památky dobře, vyplyne nám, že je mnoho věcí, které může dělat lépe. Od využití evropských fondů, zlepšení přímé finanční podpory až k propagaci památek. Velmi zajímavé by bylo, kdyby stát při různých výročích a oslavách využíval kulturní památky, zviditelnil je a při té příležitosti i propagoval.

8.2.2 Propagace kulturních památek

Do propagace památek by se stát mohl zapojit větší měrou. Měl by využít všestranného potenciálu památek pro poskytování služeb v cestovním ruchu trvale udržitelným způsobem. Měl by podpořit zpřístupnění památkových objektů, jejich propagace a rozšiřování nabídky kulturních akcí. Snaha podpořit své nejvýznamnější kulturní památky při jejich výročí a zvláštních událostí. Rozvoj cestovního ruchu přináší významné finanční zdroje a vytváří množství pracovních míst. Je proto vhodné podporovat zapojení kulturních památek do aktivit na poli cestovního ruchu při zachování jejich ochrany.

V dotazníkovém šetření zazněla jedna z možností na zlepšení propagace kulturních památek vytvoření vzdělávacích programů pro školy. V každém kraji by školy měly mít vzdělávací program o svých kulturních památkách v kraji a měly by mít příležitost je také navštívit. Národní památkový ústav by měl více spolupracovat se školami. Zvláštní program by se měl věnovat památkám s mezinárodním statutem. Každý středoškolák by měl vědět, jaké české památky patří na Seznam světového dědictví a jaký mají význam.

8.2.3 Institucionální spolupráce

Ochrana přírody a krajiny a ochrana kulturních památek má v České republice nejen dlouhou, ale i společnou tradici. V posledních dvaceti letech však, i v důsledku

institucionálního rozdělení státní památkové péče a státní ochrany přírody, docházelo k nedostatečné vzájemné informovanosti a někdy i k názorovým střetům. Ve snaze těmto problémům předcházet a spolupracovat při zachování a rozvoji našeho přírodního a kulturního dědictví uzavřely Národní památkový ústav a Agentura ochrany přírody a krajiny ČR v roce 2011 smlouvu o vzájemné spolupráci. Přestože se státní ochrana přírody a státní památková péče setkávají při hledání řešení pro jednotlivé objekty s kombinovanými předměty ochrany (zejména na území chráněných krajinných oblastí), programová spolupráce na národní úrovni se formalizovala v červnu 2011 podpisem smlouvy mezi Národním památkovým ústavem a Agenturou ochrany přírody a krajiny. Obě strany se zavázaly ke vzájemné spolupráci při tvorbě plánů ochrany a péče, k výměně informací a dat, vzájemné metodické podpoře a k odborným konzultacím. Spolupráce se také týká praktické péče o objekty společného zájmu a propagace kulturního a přírodního dědictví směrem k veřejnosti.

Vzájemnou spolupráci také utužila města, ve kterých se nachází památka ze Seznamu světového dědictví. Všech dvanáct měst jsou členy sdružení České dědictví UNESCO. Sdružení České dědictví UNESCO bylo založeno 29. června 2001. Sdružení chce být jakousi lobby skupinou hájící zájmy "unescových měst". Důležitá je však také oblast společné propagace, i cíl osvětový a vzdělávací. Zapsání památky na Seznam UNESCO je nejen vysoce prestižní záležitostí, ale jde i o jakousi záruku kvality v oblasti turismu a motivaci k návštěvě. Města spolu organizují společenské a kulturní akce, zájezdy, vydávají společné propagační materiály. Pro rok 2013 vznikl ve spolupráci s MK ČR kalendář se všemi kulturními památkami ze Seznamu světového dědictví.

Velmi důležitá je vzájemná spolupráce organizací. V dotazníkovém šetření jako další možnost zlepšení starosti a ochrany o kulturní památky byla uvedena dokonalejší koordinace krajských úřadů s Národním památkovým ústavem a ministerstvem kultury. Vzájemná spolupráce státní samosprávy je důležitou a neopomenutelnou podmínkou. Lze tak předejít mnoha průtahům v jednání a různým dohadům. Jasný příklad nespolupráce byl při rekonstrukci zámku a jeho okolí v Litomyšli. Městský úřad Litomyšl dostal po vyplnění žádosti peníze na úpravu okolí, kdežto Národní památkový ústav podal špatně vyplněnou žádost a finanční podporu na opravu zámku nezískalo. Další příklad neshod plynoucí ze špatné vzájemné spolupráce je spor městského úřadu

Žďár nad Sázavou a Národního památkového ústavu. U kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře je potřeba vybudovat sociální zařízení. Není možné, aby návštěvníci kostela chodili a užívali zařízení na přilehlém hřbitově. Zástupci města a památkového ústavu nemohou najít kompromis pro vybudování sociálního zařízení a jednání nevedou ke zdárnému konci.

Každá významnější památka by měla mít své zázemí, které turisté mohou využívat. Jak se prokázalo v hypotéze č. 4: oblíbenost kulturních památek nesouvisí s bydlištěm respondentů. Lze se domnívat, že oblíbenou památku respondenti volili v souvislosti s tím, jak je zachovalá, funkční a zda je něčím zajímavá. Pokud památka nemá dostatečné zázemí pro turisty, může se stát, že ji nebudou tak často vyhledávat. U každé větší památky by měl být vybudován informační stánek, aby se lidé mohli dovědět nějaké zajímavosti nejen o památce ale i okolí. Místo by mělo být spojené s dalšími doprovodnými aktivitami. Ať už se jedná o poznávací stezky či cyklostezky nebo kulturní akce pořádané v okolí památky. Důležitá je spolupráce subjektů působících v cestovním ruchu. Cestovní ruch je významná složka hospodářství, neboť přináší finanční zdroje nejen od domácích turistů, ale hlavně od zahraničních návštěvníků. Na cestovní ruch se váže odvětví hospodářství, jako jsou ubytování, stravování, kultura, sport a obchod. A právě kulturní a přírodní památky jsou největšími lákadly cestovního ruchu v České republice.

8.2.4 Zlepšení koncepce Ministerstva kultury ČR

Jak vyplynulo z hypotézy č. 2, ministerstvo kultury má nepřehlednou koncepci. K nečitelnosti koncepce přispívá věčné střídání ministrů kultury. V letech 2005–2011 se na postu ministra kultury vystřídalo sedm kandidátů ze čtyř politických stran. To je příliš na to, aby mohli udržet nějakou koncepci, natož kontinuitu jednotlivých kroků v oblasti kultury. Navíc na vyšších postech v české kultuře chybí dostatek odborníků. Málo přehledná je i organizační struktura ministerstva. Vzhledem ke stále se zvyšujícím nákladům ubývají prostředky na kulturní dědictví. V souvislosti s koncepcí ministerstva souvisí to, že není jasně stanovena státní kulturní politika pro následující léta. Poslední dokument Státní kulturní politika na léta 2009–2014 bude pomalu naplněna. Ale v dnešní době by měla být vytvořena a ucelena koncepce státní politiky na další léta. Což zatím chybí.

Také uzavřenost ministerstva vůči veřejnosti není správná. Za dob pana ministra Dostála a následně i Jandáka, se různé kroky v oblasti kultury projednávaly nejen s opozicí, ale byly známy i veřejnosti. Nekončil jen dialog s opozicí, ale dnešní ministryně neudrží ani kontakt s veřejností. Na postu ministra kultury by měla být dostatečně silná osobnost, která bude schopna vyjednávat s ministrem financí při jeho plánovaných škrtech v resortech. Každý ministr by si měl obhájit alespoň určité minimum. Například ministerstvo kultury pro tento rok dostane ze státního rozpočtu plánovaných osm miliard korun, což je shodná částka loňského rozpočtu ministerstva. Ovšem osm miliard je podmíněno tím, že dvě miliardy budou čerpány z fondů Evropské unie. Z toho plyne, že ve skutečnosti dostane letos ministerstvo kultury ze státního rozpočtu o dvě miliardy korun méně než loni.

Vrátíme-li se k hypotéze č. 5, která se zabývala ročním příspěvkem českým památkám ze Seznamu světového dědictví, dojdeme k tomu, že částka 30 milionů korun, která vzešla z dotazníkového šetření, není nereálná. Tato částka by měla být obsažena v podpůrných programech ministerstva. A jak již bylo zmíněno, podpůrné programy MK ČR nejsou závislé na státním rozpočtu, určitá částka by tam měla být obsažena každý rok.

9 DOPORUČENÍ PRO MĚSTO ŽDÁR NAD SÁZAVOU

Žďár nad Sázavou se nachází v centrální části Českomoravské vrchoviny a okolí tvoří chráněná krajinná oblast Žďárské vrchy. Jedná se o výjimečné místo a to nejen okolní přírodou, ale hlavně architektonickým skvostem kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Další Santiniho stavby se nacházejí v okolí města. Toto město má předpoklady k tomu, aby ho turisté hojně navštěvovali a rádi se vraceli. Většina návštěvníků však městem projede a dlouho se nezdrží. Je zde potenciál k rozvoji cestovního ruchu, který se bude pozitivně odrážet na hospodářství ve městě a okolí. Stojí za zamyšlení, proč turisté se ve městě dlouho nezdrží.

V okolí města je hodně cyklostezek a několik naučných stezek. Jedna z cyklotras se jmenuje Santiniho trasa. Několik dalších cyklotras v okolí se plánuje. Navrhla bych, aby jedna z nich vedla nedaleko kostela. Na úpravu cyklotras může městský úřad využít dotace z evropských fondů – přímo z Regionálního operačního programu na rozvoj cestovního ruchu. Existuje také operační program Mezinárodní spolupráce, který podporuje zachování přírodního a kulturního dědictví. Regiony si mohou předávat různé zkušenosti týkající se jeho ochrany ale i možné využití v cestovním ruchu. Lze i využít operační program Nadnárodní spolupráce, oblast Střední Evropa. Z tohoto fondu jsou města podporována při budování trvalé spolupráce na nadnárodní úrovni v různých oblastech a samozřejmě i kultury. Město Žďár nad Sázavou spolupracuje se třemi evropskými městy. Jsou jimi francouzské Cairanne, belgický Flobecq a Shmölln v Německu. Partnerskou spoluprací mohou více rozvíjet a k tomu mohou užívat příspěvky z fondu.

Město by mělo lépe propagovat akce, které se během roku konají. Větší akcí je Concentus Moraviae, což je mezinárodní hudební festival konající se v několika moravských městech. Letošní ročník bude věnován italské hudbě, během června zazní 30 koncertů v různých zámeckých i hradních sálech. Jeden varhanní koncert se bude konat i v kostele sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. Další každoroční akcí města je mezinárodní cyklistický etapový závod mužů Vysočina. Nejznámější akcí ve Žďáru nad Sázavou je svatojánská pouť. Okolo svátku sv. Jana Nepomuckého (16. května) se koná v poutním kostele na Zelené hoře Hlavní pouť. Pouťové atrakce na prostranství u zimního stadionu navštěvuje každoročně množství lidí. Během této pouti by bylo dobré promyslet i večerní program pro návštěvníky, aby zůstali ve městě do dalšího dne. Měly

by být nachystané nejen pouťové atrakce, ale i večerní koncerty, výstavy a zábavy. Najít různé možnosti a důvody, proč by měli návštěvníci zůstat přes noc. S tím souvisí i ubytovací kapacity, stravovací zařízení a jejich úroveň.

V okolí kostela sv. Jana Nepomuckého chybí zázemí pro turisty. Pokud je kostelu navracena původní jeho poutní funkce, měl by k tomu mít i zázemí. Prostor, kde by mohli turisté odpočívat a rozjímat. Měli by mít chuť strávit v okolí kostela více času. A samozřejmě s tím souvisí možnost občerstvení (chybí stravovací zařízení), dostatečné množství parkovacího stání, scházející sociální zařízení. K tomu by mohla být využita pomoc ze strukturálních fondů EU. Městský úřad by měl také pro své aktivity více užívat podpůrných programů MK ČR.

Dalším problémem jsou nevyjasněné majetkoprávní vztahy s církví. Mobiliář kostela patří církvi, ovšem kostel je pod správou památkového ústavu. Kostel sv. Jana Nepomuckého je součástí církevních restitucí. Těžko dnes odhadnout jakým způsobem bude církev obhospodařovat kostel. Jediné, co lze odhadnout je, že církev se o tuto památku musí starat a postupovat v její obnově. Jednou je to památka UNESCO a tak se k ní musí přistupovat. To zda areál zůstane zpřístupněn pro veřejnost je otázkou. Je možné, že se stane opět pouze poutním kostelem, což by byla jistě pro veřejnost škoda a vlastně i pro samotný areál, protože turisté jsou zdrojem financí, to je nepopiratelné. Národní památkový ústav musí spolupracovat s městským úřadem, protože město je správním orgánem pro ochranné pásmo kostela. Hlídá, aby nic pohledově nenarušilo vizuální kontext areálu. Zde je spolupráce úzká, stejně jako v propagaci památky. Samo město si nechalo vypracovat studii na vybudování servisního objektu a spolufinancovalo odlesnění Zelené hory.

Rada nejen pro městský úřad tedy zní: Snažit se co nejlépe využít architektonickou výjimečnost města a atraktivitu okolí.

10 DOPORUČENÍ PRO STÁTNÍ SPRÁVU

Největším problémem ochrany a starosti českého státu o kulturní památky jsou finanční prostředky. Český stát vlastní 103 kulturních památek. Je samozřejmostí, že nestačí na údržbu a stálou péči. Bohatost památkového fondu České republiky nabízí velké možnosti pro využití v cestovním ruchu. Jeho způsob využití kulturních památek v cestovním ruchu nesmí vést k poškozování jejich památkových hodnot, ale ke zvýšení jejich propagace. Měla by se vytvořit těsnější vazba mezi turistickým ruchem a kulturními památkami. Šlo by využít části výnosu z cestovního ruchu na obnovu kulturních památek.

Financování kulturních památek je stále nedořešené a vážné téma. Kritické hodnocení vychází ze skutečnosti. Není dána konkrétní částka ze státního rozpočtu na podporu památek. Majitelé památek mohou žádat o finanční příspěvek z dotačních programů ministerstva, z dotačních programů samosprávy nebo evropských fondů. V programech ministerstva a v grantech by měla být pevná částka, která se každoročně bude měnit jen o inflaci. Ale v žádném případě by částka neměla klesat. Ministerstvo by mělo mít pevnější vazbu na víceleté granty. Granty by měly mít kontinuitu, ta by zabezpečila majitelům památek, že mohou počítat s podporou i následující léta. Také pozdní udílení grantů by se mělo napravit. Státní granty jsou participační, což je v pořádku, protože i majitel památky se musí podílet na financování. Více si pak váží podpory a využije ji lépe. Protestantské náboženství říká: Člověče, přičiň se a Pánbůh ti nadělí.

Společnost se musí chovat odpovědně vůči kulturním hodnotám. Stát by měl zvýšit zájem občanů na kulturním dění, podporovat organizace, vzbudit zájem lidí o kulturu, zapojit je do vzdělávacích programů. Chybí tu ucelený systém poznání národního kulturního dědictví. Souvisí to s nedostatkem odborníků na postech v kulturní správě. Kvalifikovaný by měl být i ministr či ministryně kultury a její nejbližší spolupracovníci. Měli by být silní a odolávat plošnému škrtání ministra financí. Snažit se mít ucelenou koncepci, mít kontinuitu jednotlivých kroků, které činí. Podpůrné programy ministerstva by měly naplňovat svoji podstatu, a tudíž by měly mít i dostatek prostředků na pomoc.

Pokud má ministerstvo stanoveny nějaké cíle, mělo by se je snažit splnit. Mělo by být více otevřené vůči opozici i veřejnosti. Kultura má spojovat ne rozdělovat. Kulturní politika by měla kontrolovat oblast ochrany kulturního dědictví, informovat o poskytování prostředků, regulovat je a prosazovat veřejný zájem. Výdaje na kulturu ze státního rozpočtu by se měly jednoznačně zvýšit. Je naší povinností zachovat kulturní dědictví pro další generace. Jen tehdy má naše existence smysl.

ZÁVĚR

Kultura je důležitou součástí lidstva, součástí tak starou, jako je lidstvo samo. Neexistuje kultura bez člověka a člověk bez kultury. Jde bezesporu o podstatný prvek života občanské společnosti, který se základním způsobem podílí na jejím růstu. Přispívá k rozvoji intelektu, morálky i emocí každého člověka bez výjimky a v tomto smyslu plní nezastupitelnou funkci. Jednu z nejvýznamnějších částí kulturního bohatství národa tvoří jeho památkový fond, jehož přínos plyne z jeho hodnot historických, uměleckých, estetických a památkových. Neopomenutelný je také význam památkového fondu z hlediska ekonomického, zejména ve spojení s cestovním ruchem. Koncentrace zachovalých a udržovaných památek zvyšuje přitažlivost místa. Nejdůležitějším důvodem zachování a ochrany památkového fondu je všudypřítomné působení na člověka, na jeho rozvoj.

Vztah obyvatel České republiky ke kulturním památkám je velmi pozitivní, a péče o kulturní památky je u nás, podobně jako ve většině evropských států, předmětem skutečně celospolečenského zájmu. V práci byla zpracována institucionální i právní podpora ochrany kulturních památek. Byla analyzována podpora státní i mezinárodní. Cíle českého státu i mezinárodní organizace UNESCO jsou shodné. Jde jim o ochranu a uchování kulturního dědictví pro další generace. V kapitole o mezinárodní organizaci OSN pro výchovu, vědu a kulturu UNESCO jsem se nažila přiblížit fungování a cíle organizace a také spolupráci s Českou republikou. Popsala jsem i stěžejní právní akt této spolupráce a tou je Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví. Také jsem uvedla příklad jedné z dvanácti českých památek, které je na Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Věnovala jsem pozornost, jakým způsobem se český stát stará o své nejvýznamnější památky. Vyplynulo z toho, že český stát by měl využívat všechny možné prostředky k ochraně svých památek a nakládat s nimi tak, aby další generace měly na co navazovat.

Kulturní dědictví je komplex jedinečných a nenahraditelných hodnot, ať už hmotné či nehmotné podoby. Kulturní hodnoty se vyvíjejí v čase a doplňují se novými prvky. Vypovídají o vyspělosti společnosti a společenského systému. Jsou obrazem kontinuity lidské společnosti. Účelem této práce bylo podat všeobecný a ucelený přehled o ochraně kulturního dědictví.

Mým cílem nebo spíše přáním mimo jiné bylo najít další možné finanční prostředky pro kulturní památky a podporu rozvoje kultury. Po mnoha jednáních, ať už na ministerstvu kultury nebo městském úřadě, jsem došla k závěru, že peníze stát má. Jen je musí lépe přerozdělovat. V mém výsledku snažení jde o jeden z mnoha nedobytných donkichotských mlýnů.

V době, kdy byla psána tato práce, se rozhodovalo o navrácení majetku církvi. Přesněji tedy během listopadu 2012 byl Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky přijat zákon o majetkovém vyrovnání s církevními a náboženskými společnostmi. Dle zákona bude navrácen původní majetek, který církvím, náboženským společnostem a církevním právníkům osobám patřil, a o který v důsledku majetkových křivd přišly. V restitucích je zahrnut i kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře. V současnosti je, jak bylo v práci zmíněno, poutní kostel na Zelené hoře stále ještě ve vlastnictví státu a spravuje ho památkový úřad. Pokud katolická církev zažádá o jeho navrácení, stane se patrně jeho majitelem a správcem. Definitivní rozhodnutí v této věci padlo dne 5. března 2013 usnesením Ústavního soudu, který stížnost na neústavnost přijatého zákona odmítl a pouze ze zákona vypustil slovo, že jde o vypořádání "spravedlivé".

Nikdo dnes netuší, jakým způsobem bude správa kostela vedena. Zda zůstane kostel otevřený pro veřejnost či nikoli. Změna vlastníka kostela však nezmění nic na jeho významném statusu památky světového kulturního dědictví. I nadále zůstane součástí Seznamu světového dědictví UNESCO.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

DVOŘÁČEK, Petr. *České památky UNESCO*. 1. vyd. Praha: Fragment, 2008, 160 s. ISBN 978-80-253-0754-0.

HOLEČKOVÁ, Marie, Zdeněk CHUDÁREK a Pavel KOZÁK. *Vysočinou po stopách Santiniho*. 1. vyd. Beroun: MH, 2006, 140 s. Edice Vysočiny. ISBN 80-867-2027-6.

HORYNA, Mojmír. *Jan Blažej Santini- Aichel*. Praha: Univerzita Karlova, 1998, 213 s.

HORYNA, Mojmír. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*. 2. vyd. Telč: Národní památkový ústav – územní odborné pracoviště v Telči, 2008, 248 s. ISBN 80-904-2401-5

KUČOVÁ, Věra. *Světové kulturní a přírodní dědictví UNESCO*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2009, 199 s. ISBN 978-808-7104-521.

MIKULE, Stanislav. *Kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře*. 1.vyd. Žďár nad Sázavou 2008, 79 s.

POLC, Jaroslav V. *Svatý Jan Nepomucký*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1993, 449 s. ISBN 80-711-3071-0.

SEDLÁK, Jan: *J. B. Santini. Setkání s barokní gotikou*. 1. vyd. Vyšehrad Praha, 1987, 251 s.

ŠMÍD, Ladislav.: *UNESCO*. 1. vyd. Nakladatelství Svoboda, Praha 1986, 102 s.

TKÁČ, Vladimír. *Průvodce poklady UNESCO: Český Krumlov, Holašovice, Kutná Hora, Litomyšl, Praha*. 1.vyd. Olomouc: Fontána, 2006, 336 s. ISBN 80-733-6307-0.

VARHANÍK Jiří a Stanislav MALÝ. *Zákon o státní památkové péči: komentář*. Praha: Walters Kluwer Česká republika, 2011, 1161 s. ISBN 978-807-3576-592.

VLČKOVÁ, Jitka, Věra KUČOVÁ a Michal BENEŠ. *Metodické principy přípravy nominací k zápisu na Seznam světového dědictví UNESCO a zásady uchování hodnot těchto statků*. 1. vyd. Praha: Národní památkový ústav, ústřední pracoviště, 2011, 102 s. ISBN 978-80-87104-84-2.

Další zdroje:

Revue – Světové dědictví World Heritage UNESCO. Media In Praha 2008. ISBN: 80-902878-2-4.

Zahraniční tituly:

UNESCO world heritage sites: Vysočina Region, Czech Republic. Jihlava: Vysočina Tourism, 10 s. ISBN 978-80-260-2875-8.

Internetové zdroje:

MK ČR. Státní kulturní politika na léta 2009 – 2014. [online]. 2012 [cit. 2013-10-15].

Dostupné z: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-politika/kulturni-politika-fresh.pdf>

Působnost Ministerstva. [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z

<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=36>

Dotační programy MK ČR. [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné

z <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/pamatkovy-fond/dotacni-programy/dotacni-programy-mk-18061/>

MZV ČR. Česká komise pro UNESCO. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/multilateralni_spoluprace/unesco/ceska_komise_pro_unesco/ceska_komise_pro_unesco.html

http://www.mzv.cz/unesco.paris/cz/cr_a_unesco/spoluprace_cr_s_unesco/nematerialni.html

NPÚ ČR. UNESCO. [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné z <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/mezinarodni-dokumenty/unesco>

Činnost NPÚ [online]. 2012 [cit. 2012-10-15]. Dostupné <http://www.npu.cz/pro-odborniky/narodni-pamatkovy-ustav/>

Strukturální fondy EU. [online]. 2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013/Tematicke-operacni-programy/IOP>

UNESCO. [online]. 2012 [cit. 2012-11-10]. Dostupné z <http://www.unesco.org/new/en/http://www.unesco-mediain.cz/1-unesco-15/>

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, zákon č. 159/1991 Sb., [online]. 2012 [cit. 2012-11-15]. Dostupné z <http://www.npu.cz/vystava-nesco/umluva/>

Zákon č. 20/1987 Sb. ze dne 30. března 1987, o státní památkové péči. [online]. 2012 [cit. 2013-10-15]. Dostupné z <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/zakony-mezinarodni-dokumenty/zakon-o-statni-pamatkove-peci>

SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam grafů:

Graf 1: Zastoupení účastníků šetření dle vzdělání	42
Graf 2: Hodnocení péče státu o památky ze Seznamu světového dědictví	46
Graf 3: Jakými oblastmi se zabývá Ministerstvo kultury ČR	47
Graf 4: Čím se zabývá mezinárodní organizace UNESCO	48
Graf 5: Nejznámější české památky na Seznamu světového dědictví	48
Graf 6: Počet českých kulturních památek na Seznamu světového dědictví	49
Graf 7: Kolik by měl stát ročně přispívat na české kulturní památky zapsané na Seznam světového dědictví	51

Seznam tabulek:

Tabulka 1: Dotace, které obdržel NPÚ Telč na kostel sv. Jana Nepomuckého	42
Tabulka 2: Oblasti, ve kterých může stát zlepšit péči o kulturní památky	46
Tabulka 3: Vztah místa bydliště k oblíbené národní kulturní památce	50

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Indikativní seznam České republiky.....	i
Příloha B – Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.....	ii
Příloha C – Dotazník.....	xii
Příloha D – Fotografie kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře.....	xiv

Příloha A – Indikativní seznam České republiky

Indikativní seznam nemovitých kulturních památek, jejich souborů a památkově chráněných území, které jsou výhledově plánovány pro navržení k zápisu do

Seznamu světového dědictví UNESCO,

a

obecný harmonogram přípravy dokumentace předepsané Mezivládním výborem pro světové dědictví k nominaci kulturní památky nebo památkově chráněného území na Seznam světového dědictví

Indikativní seznam nemovitých kulturních památek, jejich souborů a památkově chráněných území, které jsou výhledově plánovány pro navržení k zápisu do Seznamu světového dědictví UNESCO

Povinnost zpracovat tzv. Indikativní seznam památek, jejich souborů nebo památkově chráněných území, které daná země hodlá předložit k zápisu do Seznamu světového dědictví, je stanovena čl. 11 Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, již je i Česká republika smluvní stranou.

Podrobněji jsou náležitosti spojené s tímto seznamem stanoveny v Pravidlech pro provádění Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (§ 62-76), která jsou k dispozici na adrese <http://whc.unesco.org/fr/orientations/> a která přijal Mezivládní výbor pro světové dědictví, který agendu Úmluvy řídí.

V Indikativním seznamu České republiky figurují tyto kulturní památky a památkově chráněná území:

 Betlém v Novém lese u Kuksu
 horský hotel a vysílač na Ještědu
 hrad Karlštejn
 industriální soubory v Ostravě
 kostel Nejsvětějšího srdce Páně na Vinohradech a vilu od Adolfa Loose ve
 Střešovicích (jde o rozšíření již historického jádra Prahy již zapsaného na Seznam
 světového dědictví UNESCO)
 Lázně Luhačovice
 Národní hřebčín v Kladruzech nad Labem
 památky pěstování a zpracování chmele a výroby piva v Žatci
 památky Velké Moravy (společná česko-slovenská nominace) :Velkomoravské
 hradiště v Mikulčicích – kostel sv. Margity Antiochské v Kopčanech
 pevnost Terezín
 renesanční domy ve Slavonicích
 ruční papírna ve Velkých Losinách
 třeboňské rybníkářské dědictví
 západočeský lázeňský trojúhelník (Karlovy Vary, Františkovy Lázně, Mariánské
 Lázně)

Upozornění: pořadí památek a památkově chráněných území ve shora uvedeném soupise není rozhodující pro pořadí, v jakém budou předkládány jejich nominační dokumentace k zápisu do Seznamu světového dědictví UNESCO.

Příloha B – Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Convention concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage)

ÚMLUVA o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví

Generální konference UNESCO, scházející se v Paříži ve dnech 17. října až 21. listopadu 1972 na svém sedmnáctém zasedání, majíc na paměti, že kulturnímu dědictví a přírodnímu dědictví ve stále větší míře hrozí zničení nejen v důsledku tradičních příčin rozkladu, ale i na základě měnících se sociálních a ekonomických podmínek, které situaci vyhrocují ještě hrozivějším jevy poškození či zničení;

berouc v úvahu, že ubývání či zničení kterékoliv položky kulturního nebo přírodního dědictví představuje nenahraditelné ochuzení dědictví všech národů světa;

berouc v úvahu, že ochrana tohoto dědictví na národní úrovni není často úplná kvůli rozsahu prostředků, jež vyžaduje, a kvůli nedostatečným ekonomickým, vědeckým a technickým zdrojům země, kde se vlastnictví, které má být chráněno, nachází;

připomínajíc, že Ústava Organizace stanovuje, že bude udržovat, zvětšovat a šířit znalosti zajišťováním ochrany světového dědictví a doporučováním nezbytných mezinárodních úmluv dotýčným národům;

berouc v úvahu, že stávající mezinárodní úmluvy, doporučení a rezoluce týkající se kulturního a přírodního vlastnictví ukazují, jaký význam má pro všechny národy světa ochrana tohoto jedinečného a nenahraditelného vlastnictví, a" náleží jakémukoliv národu;

berouc v úvahu, že části kulturního či přírodního dědictví mají výjimečný význam a z tohoto důvodu je třeba je zachovat jako součást světového dědictví lidstva jako celku;

berouc v úvahu, že vzhledem k objemu a závažnosti nových nebezpečí, jež ohrožují kulturní a přírodní dědictví, je povinností mezinárodního společenství jako celku účastnit se ochrany kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty tím, že bude poskytovat kolektivní pomoc, která, i když nebude nahrazovat opatření dotyčného státu, bude sloužit jako jeho účinné doplnění;

berouc v úvahu, že pro tento účel je nezbytné přijmout nová ustanovení formou úmluvy vytvářející účinný systém kolektivní ochrany kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty, organizovaný na stálém základě a v souladu s moderními vědeckými metodami;

rozhodnuvši, na svém šestnáctém zasedání, že tato otázka se stane předmětem mezinárodní úmluvy;

přijímá tohoto šestnáctého dne listopadu 1972 tuto Úmluvu.

I. Definice kulturního a přírodního dědictví

Článek 1

Pro účely této Úmluvy budou za "kulturní dědictví" považovány:

památníky:

architektonická díla, díla monumentálního sochařství a malířství, prvky či struktury archeologické povahy, nápisy, jeskynní obydlí a kombinace prvků, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy;

skupiny budov:

skupiny oddělených či spojených budov, které mají z důvodu své architektury, stejnorodosti či umístění v krajině výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy;

lokality:

výtvoř člověka či kombinovaná díla přírody a člověka a oblasti zahrnující místa archeologických nálezů mající výjimečnou světovou hodnotu z dějinného, estetického, etnologického či antropologického hlediska.

Článek 2

Pro účely této Úmluvy budou za "přírodní dědictví" považovány:

přírodní jevy tvořené fyzickými a biologickými útvary nebo skupinami takovýchto útvarů, jež mají výjimečnou světovou hodnotu z estetického či vědeckého hlediska;

geologické a fyziografické útvary a přesně vymezené oblasti, které tvoří místo přirozeného výskytu ohrožených druhů zvířat a rostlin výjimečné světové hodnoty z hlediska vědy či péče o zachování přírody;

přírodní lokality, či přesně vymezené přírodní oblasti světové hodnoty z hlediska vědy, péče o zachování přírody nebo přírodní krásy.

Článek 3

Je v působnosti každé smluvní strany, aby určila a vymezila vlastnictví nacházející se na jejím území v souladu s čl. 1 a 2.

II. Národní ochrana a mezinárodní ochraně kulturního a přírodního dědictví

Článek 4

Každý smluvní stát uznává, že v první řadě je jeho povinností zabezpečit označení, ochranu, zachování, prezentování a předávání budoucím generacím kulturního a přírodního dědictví uvedeného v čl. 1 a 2 a nacházejícího se na jeho území. Za tímto účelem učiní vše při maximálním využití svých vlastních zdrojů, a tam, kde je to vhodné, spolu s mezinárodní pomocí a spoluprací, zejména finanční, uměleckou, vědeckou a technickou, jakou bude moci obdržet.

Článek 5

Za účelem zajištění účinných a aktuálních opatření na ochranu, zachování a prezentování kulturního a přírodního dědictví nacházejícího se na území smluvního státu bude do té míry, jak to bude možné a odpovídající, usilovat:

- a) o přijetí všeobecné politiky zaměřené na posílení úlohy kulturního a přírodního dědictví v životě společnosti a začlenění ochrany tohoto dědictví do komplexních plánovacích programů;
- b) o vytvoření služeb na ochranu, zachování a prezentování kulturního a přírodního dědictví a

příslušnými zaměstnanci, majících prostředky na výkon těchto funkcí, na svých územích tam, kde takové služby neexistují;

c) o rozvinutí vědeckých a technických studií a výzkumu a o vypracování metod práce, se kterými bude stát schopen působit proti nebezpečím, která ohrožují jeho kulturní nebo národní dědictví;

d) o přijetí odpovídajících právních, vědeckých, technických, administrativních a finančních opatření potřebných pro označení, ochranu, zachování, prezentování a obnovu tohoto dědictví; a

e) o podporu při vytváření nebo rozvíjení národních či regionálních středisek pro školení v oblasti ochrany, zachování a prezentování kulturního a přírodního dědictví a o podporování vědeckého výzkumu v této oblasti.

Článek 6

1. Smluvní státy, plně respektující svrchovanost států, na jejichž území se nachází kulturní a přírodní dědictví zmíněné v čl. 1 a 2, a bez újmy vlastnickým právům určených vnitrostátním právním řádem uznávají, že takovéto dědictví tvoří světové dědictví, k jehož ochraně je povinností mezinárodního společenství spolupracovat jako celek.

2. Smluvní státy se zavazují, v souladu s ustanoveními této Úmluvy, že poskytnou svoji pomoc při určování, ochraně a zachování kulturního a přírodního dědictví uvedeného v odst. 2 a 4 čl. 11, pokud o toto státy, na jejichž území se dědictví nachází, požádají.

3. Každý smluvní stát se zavazuje, že nepodnikne jakákoliv svévolná opatření, jež by mohla přímo či nepřímo poškodit kulturní a přírodní dědictví zmíněné v čl. 1 a 2 nacházející se na území druhých smluvních států.

Článek 7

Pro účely této Úmluvy bude pod mezinárodní ochranou světového kulturního a přírodního dědictví chápáno vytvoření systému mezinárodní spolupráce a pomoci za účelem podpory smluvních států v jejich úsilí o zachování a určení tohoto dědictví.

III. Mezivládní výbor pro ochranu světového kulturního a přírodního dědictví

Článek 8

1. Tímto se v rámci UNESCO ustavuje Mezivládní výbor pro ochranu kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty, nazývaný "Výbor pro světové dědictví". Bude jej tvořit 15 smluvních států, které budou zvoleny smluvními státy, jež se sejdou k valnému shromáždění v průběhu řádného zasedání generální konference UNESCO. Počet států, členů Výboru, bude zvýšen na 21 od data řádného zasedání generální konference následujícího poté, co tato Úmluva vstoupí v platnost pro nejméně 40 států.

2. Volby členů Výboru zajistí spravedlivé zastoupení různých oblastí a kultur světa.

3. Zasedání Výboru se jako poradce může zúčastnit představitel Mezinárodního střediska pro studium zachování a obnovy kulturního vlastnictví (Římské středisko), představitel Mezinárodní rady pro památkovou péči (ICOMOS) a představitel Mezinárodního svazu pro ochranu přírody a přírodních zdrojů (IUCN), k nimž mohou dále přistoupit, na žádost smluvních států scházejících se na valném shromáždění v průběhu řádných zasedání generální konference UNESCO, představitelé ostatních mezivládních nebo nevládních organizací podobného zaměření.

Článek 9

1. Funkční období států - členů Výboru pro světové dědictví bude začínat koncem řádného zasedání generální konference, v jejímž průběhu budou zvoleny, a bude ukončeno do konce jejího třetího následného řádného zasedání.
2. Funkční období jedné třetiny členů určených při prvních volbách však bude ukončeno na konci prvního řádného zasedání generální konference následujícího po zasedání, na kterém byli zvoleni, a funkční období další třetiny členů určených v tutéž dobu bude ukončeno na konci druhého řádného zasedání generální konference následujícího po zasedání, na kterém byli zvoleni. Jména těchto členů budou určena losem předsedou generální konference UNESCO po prvních volbách.
3. Státy - členové Výboru vyberou jako své představitele osoby kvalifikované v oblasti kulturního či přírodního dědictví.

Článek 10

1. Výbor pro světové dědictví přijme svůj jednací řád.
2. Výbor může kdykoliv pozvat k účasti na svém zasedání za účelem konzultace k jednotlivým otázkám veřejné či soukromé organizace nebo jednotlivce.

Článek 11

1. Každý smluvní stát předloží, pokud to bude možné, Výboru pro světové dědictví soupis vlastnictví tvořícího součást kulturního a přírodního dědictví, který se nachází na jeho území a odpovídá požadavkům na zahrnutí do seznamu uvedeného v odst. 2 tohoto článku. Tento soupis, který nebude považován za vyčerpávající, bude zahrnovat dokumentaci týkající se umístění tohoto vlastnictví a jeho významu.
2. Na základě soupisů předložených státy v souladu s odst. 1 Výbor založí, bude aktualizovat a publikovat pod názvem "Seznam světového dědictví" seznam vlastnictví tvořícího část kulturního a přírodního dědictví, jak je definováno v čl. 1 a 2 této Úmluvy, který považuje za vlastnictví mající výjimečnou světovou hodnotu dle takových kritérií, jaká stanoví. Aktualizovaný seznam bude rozesílán nejméně každé dva roky.
3. Zahrnutí vlastnictví do Seznamu světového dědictví vyžaduje souhlas dotyčného státu. Zahrnutí vlastnictví nacházejícího se na území, nad kterým si svrchovanou jurisdikci nárokuje více než jeden stát, v žádném případě nebude mít vliv na práva stran ve sporu.
4. Výbor založí, bude aktualizovat a publikovat, kdykoliv to budou okolnosti vyžadovat, pod názvem "Seznam světového dědictví v nebezpečí", seznam vlastnictví uvedeného v "Seznamu světového dědictví", na jehož zachování jsou potřebné větší operace a pro něž byla vyžádána pomoc dle této Úmluvy. Tento seznam bude obsahovat odhad nákladů na takovéto opatření. Do seznamu může být zahrnuto pouze takové vlastnictví, které tvoří součást kulturního a přírodního dědictví a hrozí mu závažné a zvláštní nebezpečí, jako je hrozba zmizení vyvolaná zrychleným chátráním, rozsáhlými veřejnými či soukromými projekty rychlého urbanistického či turistického rozvoje; ničení vyvolané změnami v používání či vlastnictví půdy, velké změny, jejichž příčina je neznáma; opuštění z jakéhokoliv důvodu; vypuknutí či hrozba ozbrojeného konfliktu; kalamity a pohromy hroživé požáry, zemětřesení a sesuvy půdy; sopečné erupce; změny hladiny vody, záplavy a přílivové vlny. Výbor může učinit kdykoliv, v případě naléhavé potřeby, nový záznam do "Seznamu světového dědictví v nebezpečí" a takovýto záznam okamžitě publikovat.
5. Výbor stanoví kritéria, na jejichž základě může být vlastnictví patřící ke kulturnímu či přírodnímu dědictví zahrnuto do jednoho ze seznamů uvedených v odst. 2 a 4 tohoto článku.

6. Před odmítnutím žádosti o zahrnutí do jednoho ze dvou seznamů uvedených v odst. 2 a 4 tohoto článku Výbor se poradí se smluvním státem, na jehož území se dotyčné kulturní či přírodní vlastnictví nachází.

7. Výbor bude, se souhlasem dotyčných států, koordinovat a podporovat studie a výzkum potřebný pro sestavení seznamů uvedených v odst. 2 a 4 tohoto článku.

Článek 12

Skutečnost, že vlastnictví patřící ke kulturnímu či přírodnímu dědictví nebylo zahrnuto do jednoho ze dvou seznamů zmíněných v odst. 2 a 4 článku 11, nebude v žádném případě vykládána tak, že nemá výjimečnou světovou hodnotu pro jiné účely, než jsou ty, které vyplývají ze zahrnutí do těchto seznamů.

Článek 13

1. Výbor pro světové dědictví bude přijímat a studovat žádosti o mezinárodní pomoc sestavené smluvními státy, pokud jde o vlastnictví tvořící část kulturního a přírodního dědictví, které se nalézá na jejich území a je zahrnuto do seznamů uvedených v odst. 2 a 4 čl. 11 nebo je vhodné pro zařazení do těchto seznamů. Účelem takovýchto žádostí může být zabezpečení ochrany, zachování, prezentování či obnova takového vlastnictví.

2. Žádosti o mezinárodní pomoc dle odst. 1 tohoto článku se rovněž mohou týkat určení kulturního či přírodního vlastnictví definovaného v článku 1 a 2, pokud předběžné výzkumy ukázaly, že další zkoumání by bylo oprávněné.

3. Výbor rozhodne o akcích, jež mají být podniknuty ve věci těchto žádostí, tam, kde je to odpovídající, stanoví povahu a rozsah své pomoci a dá souhlas, aby jeho jménem byly s dotyčnou vládou uzavřeny potřebné dohody.

4. Výbor stanoví pořadí priorit pro své operace. Při tom bude mít na paměti, jaký význam má pro světové kulturní a přírodní dědictví vlastnictví požadující ochranu, potřebu poskytnout mezinárodní pomoc vlastnictví, který je nejrepresntativnější z hlediska přírodního životního prostředí či génia a dějin národů světa, naléhavost práce, jež má být vykonána, zdroje, které má k dispozici stát, na jehož území se ohrožené vlastnictví nalézá, a zejména rozsah, po který jsou schopny takového vlastnictví zabezpečit vlastními prostředky.

5. Výbor sestaví, bude aktualizovat a publikovat seznam objektů, kterým byla poskytnuta mezinárodní pomoc.

6. Výbor bude rozhodovat o použití zdrojů Fondu vytvořeného dle článku 15 této Úmluvy. Bude hledat způsoby, jak tyto zdroje rozmnožit a za tím účelem podnikne prospěšné kroky.

7. Výbor bude spolupracovat s mezinárodními a národními vládními a nevládními organizacemi sledujícími podobné cíle jako tato Úmluva. Za účelem plnění svých programů a projektů se Výbor může obracet na takovéto organizace, zejména na Mezinárodní středisko pro výzkum zachování a obnovy kulturního vlastnictví (Římské středisko), Mezinárodní radu pro památkovou péči (ICOMOS) a Mezinárodní svaz pro zachování přírody a přírodních zdrojů (IUCN), jakož i veřejné a soukromé orgány a jednotlivce.

8. Rozhodnutí Výboru budou přijímána dvoutřetinovou většinou členů přítomných a hlasujících. Většina členů Výboru bude tvořit kvorum.

Článek 14

1. Výboru pro světové dědictví bude pomáhat sekretariát jmenovaný generálním ředitelem UNESCO.

2. Generální ředitel UNESCO bude, využívaje v maximální možné míře služeb Mezinárodního střediska pro výzkum zachování a obnovy kulturního vlastnictví (Římského střediska), Mezinárodní rady pro památkovou péči (ICOMOS) a Mezinárodního svazu pro zachování přírody a přírodních zdrojů (IUCN) v oblastech daných jejich kompetencí a schopnostmi, připravovat dokumentaci Výboru a program jeho zasedání a bude zodpovídat za plnění jeho rozhodnutí.

IV. Fond na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví

Článek 15

1. Tímto se vytváří Fond na ochranu světového kulturního a přírodního dědictví výjimečně světové hodnoty, nazývaný "fond světového dědictví".

2. Fond založí v souladu s ustanoveními finančních pravidel UNESCO depozitní fond.

3. Zdroje Fondu budou tvořit:

- a) povinné a dobrovolné příspěvky smluvních států,
- b) příspěvky, dary nebo odkazy, jež mohou poskytnout:
 - i) jiné státy;
 - ii) UNESCO, jiné organizace v rámci systému OSN, zejména UNDP či jiné mezivládní organizace;
 - iii) veřejné či soukromé orgány nebo jednotlivci;
- c) jakékoliv úroky připadající na zdroje Fondu;
- d) fondy vzniklé sbírkami a příjmy z akcí organizovaných ve prospěch Fondu; a
- e) veškeré další zdroje, jež jsou v souladu s předpisy Fondu, jak jsou navrženy Výborem pro světové dědictví.

4. Příspěvky do Fondu a jiné formy pomoci dané k dispozici Výboru mohou být použity pouze na takové účely, jaké určí Výbor. Výbor může přijmout příspěvky, jež mají být použity pouze na určitý program či projekt, za předpokladu, že Výbor rozhodne o realizaci takového programu či projektu. Žádné politické podmínky nesmějí být spojeny s příspěvky poskytovanými Fondem.

Článek 16

1. Bez újmy doplňkovým dobrovolným příspěvkům smluvní státy se zavazují, že budou platit pravidelně, každé dva roky, do Fondu světového dědictví příspěvky, jejichž výše, ve formě jednotné procentní sazby aplikované pro všechny státy, bude stanovena valným shromážděním smluvních států této Úmluvy, které se sejdou v průběhu zasedání generální konference UNESCO. Toto rozhodnutí valného shromáždění vyžaduje většinu přítomných a hlasujících smluvních stran, které neučinily prohlášení podle odst. 2 tohoto článku. Povinný příspěvek států stran Úmluvy v žádném případě nepřekročí 1 % příspěvku do řádného rozpočtu UNESCO.

2. Každý stát zmíněný v článku 31 nebo 32 této Úmluvy však může, v době ukládání své ratifikační listiny, listiny o přijetí či přistoupení, prohlásit, že nebude vázán ustanoveními odst. 1 tohoto článku.

3. Smluvní stát Úmluvy, který učinil prohlášení zmíněné v odstavci 2 tohoto článku, může uvedené prohlášení kdykoliv odvolat formou oznámení generálnímu řediteli UNESCO. Odvolání prohlášení však nenabude platnosti, pokud jde o povinný příspěvek splatný tímto státem do data následujícího valného shromáždění států stran Úmluvy.

4. Za účelem efektivního plánování své činnosti Výborem budou Smluvní státy, které učinily prohlášení v souladu s odst. 2 tohoto článku, platit své příspěvky pravidelně nejméně každé dva roky, a neměly by být nižší než příspěvky, které by měly zaplatit, kdyby byly vázány ustanoveními odst. 1 tohoto článku.

5. Smluvní stát, který se opoždí s placením svého povinného či dobrovolného příspěvku za běžný rok a bezprostředně předcházející kalendářní rok, nebude zvolen za člena Výboru pro světové dědictví; toto ustanovení se nebude vztahovat na první volby.

Funkční období každého takového státu, který je již členem Výboru, skončí v době voleb stanovených v čl. 8 odst. 1 této Úmluvy.

Článek 17

Smluvní státy budou posuzovat či podporovat zakládání národních veřejných a soukromých nadací či sdružených, jejichž cílem je stimulovat poskytování darů na ochranu kulturního a přírodního dědictví, jak je definováno v článku 1 a 2 této Úmluvy.

Článek 18

Smluvní státy budou poskytovat svoji pomoc mezinárodním kampaním na vytváření fondů organizovaných pro Fond světového dědictví pod záštitou UNESCO. Budou usnadňovat sbírky pořádané za tímto účelem orgány zmíněnými v odst. 3 článku 15.

V. Podmínky a opatření pro mezinárodní pomoc

Článek 19

Každý smluvní stát může požádat o mezinárodní pomoc pro vlastnictví tvořící součást kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty nacházejícího se na jeho území. Spolu se svou žádostí předloží informace a dokumentaci v souladu s čl. 21, jakou má k dispozici a která umožní Výboru přijmout rozhodnutí.

Článek 20

V souladu s ustanovením odst. 2 článku 13 písm. c), článku 22 a článku 23 může být mezinárodní pomoc stanovená touto Úmluvou poskytnuta pouze v případě vlastnictví tvořícího součást kulturního a přírodního dědictví, u něž Výbor pro světové dědictví rozhodl, nebo může rozhodnout, že bude zahrnuto do jednoho ze seznamů uvedených v odst. 2 a 4 článku 11.

Článek 21

1. Výbor pro světové dědictví stanoví postup, na jehož základě budou žádosti o mezinárodní pomoc posuzovány, přesně určí obsah žádosti, která by měla definovat uvažované opatření, nezbytnou práci, očekávané náklady na tuto operaci, stupeň naléhavosti a důvody, proč zdroje státu žádajícího o pomoc nedovolují pokrýt všechny náklady. Takovéto žádosti musí být, pokaždé, kdy je to možné, podpořeny zprávami expertů.

2. Žádosti z důvodů pohrom či přírodních kalamit by měly být kvůli naléhavosti práce, již mohou zahrnovat, Výborem projednány přednostně, Výbor by pro takového nepředvídané události měl mít rezervní fond.

3. Před tím, než dospěje k rozhodnutí, provede Výbor takové průzkumy a konzultace, jež považuje za potřebné.

Článek 22

Pomoc poskytovaná Výborem pro světové dědictví může zahrnovat následující formy:

- a) výzkumy týkající se uměleckých, vědeckých a technických problémů vyplývajících z ochrany, zachování, prezentování a obnovy kulturního a přírodního dědictví, jak je zakotveno v odst. 2 a 4 článku 11 této Úmluvy;
- b) ustanovení expertů, techniků a zkušených pracovníků, aby bylo zajištěno správné provedení prací;
- c) školení pracovníků a specialistů na všech úrovních v oblasti označení, ochrany, zachování, prezentování a obnovy kulturního a přírodního dědictví;
- d) dodání zařízení, které dotyčný stát nevlastní nebo nemůže získat;
- e) půjčky s nízkým úrokem nebo bezúročné půjčky splatné na dlouhodobém základě;
- f) poskytnutí, ve výjimečných případech a ze zvláštních důvodů, nenávratných příspěvků.

Článek 23

Výbor pro světové dědictví může rovněž poskytnout mezinárodní pomoc národním nebo regionálním střediskům pro školení pracovníků a specialistů na všech úrovních v oblasti označování, ochrany, zachování, prezentování a obnovy kulturního a přírodního dědictví.

Článek 24

Podrobné vědecké, ekonomické a technické studie budou předcházet rozsáhlé mezinárodní pomoci. Tyto studie navrhнут nejmodernější techniku pro zachování, prezentování a obnovu přírodního a kulturního dědictví a budou v souladu s cíli této Úmluvy. Výzkumy budou rovněž hledat způsoby racionálního využití zdrojů, které má k dispozici dotyčný stát.

Článek 25

Jako všeobecné pravidlo bude platit, že mezinárodní společenství bude hradit pouze část nákladů na potřebné práce. Vklad státu těžícího z mezinárodní pomoci bude tvořit podstatný díl zdrojů věnovaných na každý program či projekt, ledaže by mu to jeho zdroje nedovolovaly.

Článek 26

Výbor pro světové dědictví a přijímající stát stanoví v dohodě, kterou uzavřou, podmínky, za nichž se bude program či projekt, na nějž se poskytuje mezinárodní pomoc dle této Úmluvy, realizovat. Zodpovědnost státu přijímajícího takovouto mezinárodní pomoc bude pokračovat při dodržení podmínek stanovených v dohodě v ochraně, zachování a prezentování vlastnictví, které bylo takto zajištěno.

VI. Vzdělávací programy

Článek 27

1. Smluvní státy budou usilovat všemi odpovídajícími prostředky a zejména prostřednictvím vzdělávacích a informačních programů o to, aby jejich národy ve stále větší míře oceňovaly a respektovaly kulturní a přírodní dědictví definované v čl. 1 a 2 Úmluvy.
2. Smluvní státy se zavazují, že budou široce informovat veřejnost o nebezpečích, jež ohrožují toto dědictví, a o akcích uskutečňovaných na základě této Úmluvy.

Článek 28

Smluvní státy, které přijmou mezinárodní pomoc dle Úmluvy, přijmou odpovídající opatření k tomu, aby vešel ve známost význam vlastnictví, na který byla přijata pomoc, a úloha, již takováto pomoc sehrává.

VII. Zprávy

Článek 29

1. Smluvní státy budou informovat ve zprávách, které předloží generální konferenci UNESCO v termínu a způsobem, jaký tato stanoví, o právních a administrativních opatřeních, která přijaly, a o ostatních opatřeních, jež podnikly za účelem provádění této Úmluvy, spolu s podrobnostmi o zkušenostech, jež získaly v této oblasti.

2. Tyto zprávy budou dávány na vědomí Výboru pro světové dědictví.

3. Na každém řádném zasedání generální konference UNESCO bude Výbor předkládat zprávu o své činnosti.

VIII. Závěrečná ustanovení

Článek 30

Tato Úmluva je vyhotovena v arabštině, angličtině, francouzštině, ruštině a španělštině, přičemž všech pět znění má stejnou platnost.

Článek 31

1. Tato Úmluva podléhá ratifikaci či přijetí členskými státy UNESCO v souladu s jejich příslušnými ústavními postupy.

2. Ratifikační listiny či listiny o přijetí budou uloženy u generálního ředitele UNESCO.

Článek 32

1. Tato Úmluva bude otevřena k přístupu všem státům, jež nejsou členy UNESCO a které generální konference Organizace vyzve k přístupu.

2. Přístup vstoupí v platnost uložením listiny o přístupu u generálního ředitele UNESCO.

Článek 33

Tato Úmluva vstoupí v platnost tři měsíce po uložení dvacáté ratifikační listiny, listiny o přijetí či přístupu, avšak pouze pro ty státy, které svoje ratifikační listiny, listiny o přijetí či přístupu uložily k tomuto datu nebo před ním. Pro každý jiný stát vstoupí v platnost tři měsíce po uložení jeho ratifikační listiny, listiny o přijetí či přístupu.

Článek 34

Následující ustanovení budou platit pro ty smluvní státy, které mají federální nebo necentralistický ústavní systém:

a) pokud jde o ustanovení této Úmluvy, jejichž plnění spadá do jurisdikce federální nebo centrální legislativní síly, budou závazky federální nebo centrální vlády stejné jako pro smluvní státy, které nejsou federálními státy;

b) pokud jde o ustanovení této Úmluvy, jejichž plnění spadá do jurisdikce jednotlivých dílčích států, zemí, provincií nebo kantonů, jež nejsou vázány ústavním systémem federace k přijetí legislativních opatření, bude federální vláda informovat příslušné orgány takovýchto států, zemí, provincií nebo kantonů o uvedených opatřeních spolu se svým doporučením k jejich přijetí.

Článek 35

1. Každý smluvní stát může Úmluvu vypovědět.
2. Výpověď bude oznámena písemně listinou uloženou u generálního ředitele UNESCO.
3. Výpověď vstoupí v platnost dvanáct měsíců po přijetí výpovědní listiny a nebude mít vliv na finanční závazky vypovídající státu do data, k němuž výpověď nabude platnost.

Článek 36

Generální ředitel UNESCO bude informovat členské státy Organizace, státy, které nejsou členy Organizace, uvedené v čl. 32, jakož i OSN o uložení všech ratifikačních listin, listin o přijetí nebo přístupu uvedených v čl. 31 a 32, jakož i o výpovědích Úmluvy uvedených v čl. 35.

Článek 37

1. Tato Úmluva může být změna generální konferencí UNESCO. Jakákoliv změna však bude závazná pouze pro ty státy, které se stanou stranami změněné Úmluvy.
2. Pokud by generální konference přijala novou Úmluvu měnící celou tuto Úmluvu nebo její část, pak, pokud nová Úmluva nestanoví jinak, tato Úmluva přestává být otevřena pro ratifikaci, přijetí či přístup od data, kdy nová změněná Úmluva vstoupí v platnost.

Článek 38

V souladu s čl. 102 Charty OSN bude tato Úmluva na žádost generálního ředitele UNESCO registrována v sekretariátu OSN

Dáno v Paříži tohoto dvacátého třetího dne listopadu 1972, ve dvou původních vyhotoveních nesoucích podpis předsedy sedmnáctého zasedání generální konference UNESCO a jejichž potvrzené ověřené kopie budou zaslány všem státům uvedeným v čl. 31 a 32, jakož i OSN. Výše uvedené je původním textem Doporučení řádně přijatého generální konferencí UNESCO na jejím sedmnáctém zasedání, které se konalo v Paříži a bylo prohlášeno za ukončené dvacátého prvního dne listopadu 1972. Na důkaz čehož jsme připojili své podpisy tohoto dvacátého prvního dne listopadu 1972.

**předseda generální konference
generální ředitel**

Příloha C – Dotazník

Pohlaví: **Muž** ☐ **Žena** ☐

Rok narození:

Vzdělání: **SŠ** ☐ **VŠ** ☐ **O Jiné**

Město, ve kterém žijete:

1. Zaškrtněte oblasti, kterými se podle vás zabývá Ministerstvo kultury.

☐ Kulturní dědictví ☐ Doprava v chráněné krajinné oblasti ☐ Sport

☐ Autorské právo ☐ Příspěvkové organizace

2. Kolik kulturních památek má Česká republika (movitých i nemovitých)?

☐ 44 500 ☐ 25 400 ☐ 20 000

3. Kolik národních kulturních památek má přibližně Česká republika?

☐ 200 ☐ 300 ☐ 400

4. Zaškrtněte, které z těchto národních kulturních památek jste navštívili.

☐ Břevnovský klášter ☐ Národní divadlo ☐ Hrad Karlštejn

☐ Kostel sv. Barbory v Kutné Hoře ☐ Zámek Hluboká ☐ Zámek Lednice

5. Kterou národní kulturní památku máte nejraději?

.....

6. Čím se podle vás zabývá mezinárodní organizace UNESCO? Zaškrtněte všechny možné oblasti.

☐ Bezpečnost ☐ Ekonomika a hospodářství ☐ Kultura

☐ Věda ☐ Výchova ☐ Zdravotnictví

☐ Životní prostředí

7. Kolik českých kulturních památek je zapsáno na Seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO?

.....

8. Které dvě české památky zapsané do Seznamu kulturního a přírodního dědictví UNESCO znáte?

1.

2.

9. Ohodnoťte stupnicí 1-5, jak se podle vás český stát stará o své nejvýznamnější kulturní památky.

☐ 1-výborně ☐ 2 – velmi dobře ☐ 3 – dobře ☐ 4 – dostatečně

☐ 5 – nedostatečně

10. V čem může stát svoji péči a starost o významné kulturní památky zlepšit? Přiřaďte k možnostem čísla 1-5 (od nejdůležitějšího 1 po méně podstatné 5).

___ Přímá finanční pomoc

___ Propagace památek

___ Využití fondů EU

___ Užití památek ke kulturním akcím

___ Jiná možnost:

.....

11. Kolik korun by měl stát ročně investovat na podporu kulturních památek, které jsou na Seznamu UNESCO?

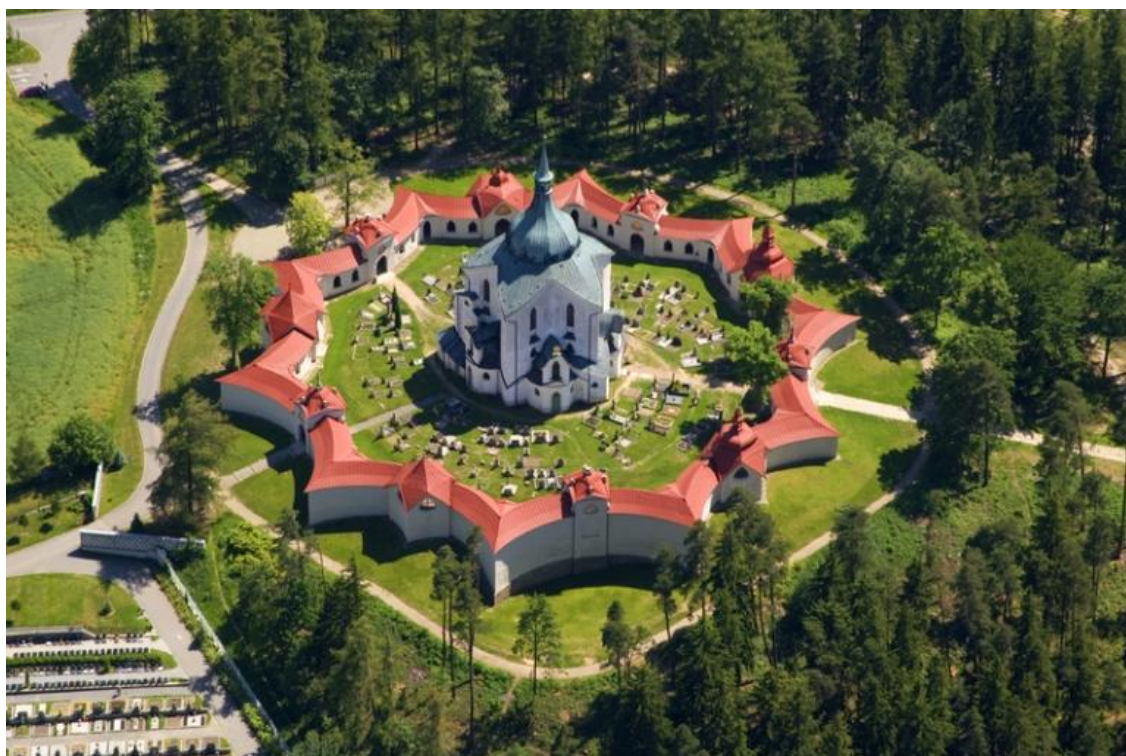
☐ 10 milionů Kč

☐ 15 milionů Kč

☐ 30 milionů Kč

☐ Jiná možnost :.....

Příloha D – Fotografie kostela sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Autor fotografie: Zdeněk Málek

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Ivana Dvořáková

Obor: Sociální a masová komunikace

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Starost a ochrana českého státu o nejvýznamnější kulturní památky

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 67

Celkový počet stran příloh: 14

Počet titulů českých použitých zdrojů: 12

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 10

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: MgA. Miloslav Kučera

